
XII

ELS QUANTIFICADORS

Sumari

1. Introducció
  - 1.1. Definició de *quantificador*
  - 1.2. Classes de quantificadors
    - 1.2.1. Els quantificadors numerals
    - 1.2.2. Els quantificadors quantitius
    - 1.2.3. Els quantificadors indefinits
2. La composició dels numerals
  - 2.1. Regla general
  - 2.2. Els numerals cardinals
    - 2.2.1. La composició dels cardinals escrits amb lletres
    - 2.2.2. La composició dels cardinals escrits amb xifres
  - 2.3. Els numerals ordinals
    - 2.3.1. La composició dels ordinals escrits amb lletres
    - 2.3.2. La composició dels ordinals escrits amb xifres aràbigues
    - 2.3.3. La composició dels ordinals escrits amb xifres romanes
  - 2.4. Els numerals partitius o fraccionaris
    - 2.4.1. La composició dels partitius o fraccionaris escrits amb lletres
    - 2.4.2. La composició dels partitius o fraccionaris escrits amb xifres
  - 2.5. Els numerals multiplicatius
  - 2.6. Els numerals col·lectius
3. L'ús dels numerals escrits amb lletres
  - 3.1. Les quantitats escrites amb lletres
  - 3.2. Els números d'ordre escrits amb lletres
  - 3.3. Els partitius o fraccionaris escrits amb lletres
4. L'ús dels numerals escrits amb xifres aràbigues
  - 4.1. Les quantitats escrites amb xifres aràbigues
  - 4.2. Els números d'ordre escrits amb xifres aràbigues
  - 4.3. Els adverbis llatins de repetició
  - 4.4. Els partitius o fraccionaris escrits amb xifres aràbigues
5. L'ús dels numerals escrits amb xifres romanes
  - 5.1. Els números d'ordre escrits amb xifres romanes
  - 5.2. Les versaletes en les xifres romanes
6. La composició dels quantitius
7. La composició dels indefinits
8. Conclusions
9. Bibliografia

MANUAL
LA REDACCIÓN Y EL USO DE TEXTOS
D'ESTIL

1. Introducció¹

Tradicionalment, els gramàtics, per indicar les unitats lèxiques que serveixen per a la quantificació de les coses, han emprat el terme englobador *numerals* i n'han diferenciat fins a set classes: cardinals (*onze*), ordinals (*tercer*), distributius (representats únicament per *ambdós* i *sengles*), partitius o fraccionaris (*un milionèsim*), multiplicatius (*doble*), col·lectius (*un sextet*) i els indefinits (*i tants*). Aquesta és la classificació que nosaltres vam seguir en les dues primeres edicions d'aquest MANUAL D'ESTIL.

Actualment, però, l'avenç i la consolidació de la teoria gramatical pel que fa a aquest aspecte del lèxic ens ha menat a modificar tant el títol d'aquest capítol (d'«Els numerals» a «Els quantificadors») com la classificació bàsica d'aquesta categoria lèxica, la qual queda reduïda a tres classes (els numerals, els quantitius i els indefinits), subdividides de la manera que podem veure en els epígrafs 1.2.1-1.2.3.

1.1. Definició de quantificador

Els quantificadors constitueixen una superclasse d'unitats lèxiques que serveixen per indicar la quantitat d'elements o de matèria d'una entitat —tant si és comptable com si no— (*vuit, poc* —adj.—) o el grau d'una propietat (*massa, molt* —adv.—).

1.2. Classes de quantificadors

La categoria lèxica dels quantificadors és composta pels *quantificadors numerals*, els *quantificadors quantitius* i els *quantificadors indefinits*.²

1.2.1. Els quantificadors numerals

Els *quantificadors numerals* (o, simplement, *numerals*) són mots o sintagmes que expressen o representen un nombre, el qual pot ser disposat gràficament mitjançant lletres o mitjançant xifres.³

1. Per a la nova denominació i la subdivisió d'aquest conjunt d'unitats en la tercera edició d'aquest MANUAL D'ESTIL, ens hem basat en la versió provisional de la nova gramàtica normativa de l'Institut d'Estudis Catalans i en el capítol sobre la quantificació inclòs en la *Gramàtica del català contemporani* (v. la bibliografia).

2. En aquest estudi prescindirem dels *quantificadors impropis* (és a dir, els que quantifiquen de manera implícita, com ara en la frase *jo també tinc son*), dels *quantificadors interrogatius* (com en la frase *a qui ho donarem?* 'a quantes persones...?') i dels *quantificadors exclamatius* (com en la frase *quina calor que fa avui!* 'quanta calor...!').

3. En aquest capítol farem servir repetidament els termes que tot seguit definim: *nombre* és el resultat de comptar les coses que formen un agregat o qualsevol dels ens abstractes que resulten de generalitzar aquest concepte; *número* (dit també *número d'ordre*) és el nombre amb què una cosa és designada dins una sèrie o col·lecció; *xifra* és cadascun dels signes gràfics individuals utilitzats en els diversos sistemes de numeració per expressar tots els nombres; *nombre dígit* (o, simplement, *dígit*) és el nombre que es representa mitjançant una sola xifra; *quantitat* és un nombre més o menys considerable de coses. D'altra banda, cal tenir en compte que un *cardinal* (cf. § 2.2) pot ser divisible per dos (*nombre parell*) o no (*nombre imparell* o *nombre senar*).

Pel que fa al dibuix de les xifres, actualment, en general, només es fan servir les clàssiques, dites *capitals* o també *majúscules* (0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9), per bé que algunes editorials empen així mateix les *elzevirianes*, dites també *minúscules* (o, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9). Atès que les elzevirianes costen més de llegir que les clàssiques, no considerem recomanable d'emprar-les en textos no literaris; en tot cas, és preferible de no fer-les servir en les obres adreçades als infants.

Per bé que les gramàtiques tradicionals acostumaven a incloure els numerals en la categoria gramatical dels *adjectius pronominals*⁴ (dits també *adjectius determinatius*),⁵ de fet, poden fer la funció de substantius, d'adjectius i de pronoms.

Els numerals es divideixen en cardinals (cf. § 2.2), ordinals (cf. § 2.3), partitius o fraccionaris (cf. § 2.4), multiplicatius (cf. § 2.5) i col·lectius (cf. § 2.6, que inclouen l'adjectiu i pronom *ambdós*, que fins fa poc havia estat considerat un numeral distributiu).

1.2.2. Els quantificadors quantitativus

Els *quantificadors quantitativus* (o, simplement, *quantitativus*) són quantificadors la magnitud de la quantificació dels quals és imprecisa, ja que no designen la cardinalitat del referent del sintagma nominal en què s'inclouen (cf. § 6).

El quantitativus pot ser variable (*quant, molt, tant, poc, tot* [+ N], *bastant, gaire*) o invariable (*més, menys, prou, massa, força, gens, tot de* [+ N]).

1.2.3. Els quantificadors indefinits

Els *quantificadors indefinits* (o, simplement, *indefinits*) són quantificadors que es caracteritzen perquè denoten el referent del sintagma nominal mitjançant la pertinença d'aquest a un conjunt d'entitats determinat (cf. § 7; aquesta subclasse inclou l'adjectiu *sengles*, que fins fa poc havia estat considerat un numeral distributiu).

L'indefinit pot constituir el nucli del sintagma nominal (*cadascun, cada un, un* [genèric], *cadascú, tothom, cada u, [un] hom, ningú, res, algú, qualsevol, quelcom, [Prep +] altri*) o bé pot ser tan sols un especificador del sintagma (*algun, cert, diversos, qualsevol, cap, sengles*).

2. La composició dels numerals

2.1. Regla general

2.1.1. La regla general de la composició dels numerals és escriure'ls amb lletres, per bé que hi ha molts casos concrets que en són excepció i que anirem estudiant al llarg d'aquest capítol.

2.1.2. Els cardinals, els ordinals i els partitius es poden escriure amb xifres o amb lletres, d'acord amb les regles que donarem més avall, però els col·lectius i els multiplicatius només es poden escriure amb lletres.

4. Recordem que la funció essencial dels adjectius pronominals és «introduir en la frase el nom al qual s'anteposen tot expressant una idea de nombre, de quantitat, d'identitat, etc.» (FABRA, 1956, § 38).

5. Segons Pompeu Fabra (1956, nota al peu de la pàgina 30), els adjectius pronominals «d'ordinari, són dits *determinatius* (denominació certament inadequada) els adjectius pertanyents a aquesta categoria en la qual solen incloure's, a tort, els numerals ordinals i multiplicatius».

2.1.3. Atesa la tendència, com més va més consolidada, a substituir els ordinals per cardinals, i envair-ne, doncs, les funcions, hem classificat els numerals en *quantitats* i en *números d'ordre*, a fi de poder-los estudiar més còmodament.

2.2. Els numerals cardinals

Els numerals cardinals són noms substantius quan designen els nombres i, en general, quan fan la funció de número d'ordre (quadre 1).

QUADRE 1. Numerals cardinals

0	zero	33	trenta-tres
1	un, una (v. t. § 2.2.1.3)	40	quaranta
2	dos, dues ⁶	50	cinquanta
3	tres	60	seixanta
4	quatre	70	setanta
5	cinc	80	vuitanta, huitanta ⁷
6	sis	90	noranta
7	set	100	cent
8	vuit, huit ⁷	101	cent un, cent una
9	nou	114	cent catorze
10	deu	125	cent vint-i-cinc
11	onze	200	dos-cents, dues-centes
12	dotze	500	cinc-cents, cinc-centes
13	tretze	1 000	mil
14	catorze	1 001	mil un, mil una
15	quinze	5 000	cinc mil
16	setze	10 000	deu mil
17	disset, dèssset, desset ⁷	100 000	cent mil
18	divuit, dihuít, devuit ⁷	1 000 000	milió ⁸
19	dinou, dèneu/dènou, denou ⁷	10 000 000	deu milions
20	vint	1 000 000 000	miliard / mil milions
21	vint-i-un, vint-i-una	1 000 000 000 000	bilió ⁹
22	vint-i-dos, vint-i-dues	1 000 000 000 000 000 000	trilió ¹⁰
30	trenta	1 000 000 000 000 000 000 000 000	quadrilió ¹¹

6. L'Institut d'Estudis Catalans (*Proposta...*, II, p. 21) considera que és admissible, en els registres informals de llengua oral, l'ús invariable de *dos*: *dos barques* (per *dues barques*).

7. La segona forma dels nombres 8, 17, 18, 19 i 80 pertany a la varietat meridional del català; alguns autors valencians defensen, però, les formes *desset*, *diuít* i *denou*, respectivament (les formes *desset* i *denou* són, així mateix, normatives, perquè la tercera forma d'aquests nombres, si en tenen, pertany a la varietat baleàrica). L'Institut d'Estudis Catalans (*Proposta...*, II, p. 22) estima que cap d'aquestes nou formes no pertany a l'estàndard general.

8. Els numerals *milió*, *bilió*, *trilió* i *quadrilió* s'enllacen amb el substantiu que determinen mitjançant la preposició *de*.

9. Recordem que, mentre que el nostre *bilió* equival a un milió de milions, el *billion* nord-americà equival només a mil milions (que, en català, és el *miliard*).

10. Recordem que, mentre que el nostre *trilió* equival a un milió de bilions, el *trillion* nord-americà equival només a mil bilions.

11. Recordem que, mentre que el nostre *quadrilió* equival a un milió de trillions, el *quadrillion* nord-americà equival només a mil trillions.

Fan la funció d'adjectiu quan s'anteposen a altres substantius per enunciar quantitats i fan la funció de pronom quan substitueixen el nom.

- [1] Va anar a treballar a quatre fàbriques, i de tres el van fer fora.
- [2] Tens dues pilotes; deixa-me'n una, si et plau.
- [3] Són les tres.

2.2.1. La composició dels cardinals escrits amb lletres

2.2.1.1. Els numerals cardinals són invariables, llevat dels nombres 1 (*un/u, una*),¹² 2 (*dos, dues*), 100 (*cent, cents, centes*) i els nombres superiors formats amb aquests.

- [4] Tinc tres naips de copes.
- [5] Vol dues-centes mil lliures.
- [6] En aquella prova la Joana va treure zero punts.¹³

2.2.1.2. Quan els fem servir com a substantius, però, els numerals cardinals poden formar plurals d'acord amb les regles gramaticals generals.¹⁴

- [7] Tot són vuits i nous i cartes que no lliguen.
- [8] Aquests tretzes que has escrit semblen bes majúscules.
- [9] En aquella pel·lícula pornogràfica hi ha una escena amb vuit actors fent quatre seixanta-nous simultanis.

2.2.1.3. El numeral *un*, usat com a nom del primer nombre natural, és *u*. Així mateix, quan fem aquest numeral amb valor ordinal pren també aquesta forma.

- [10] Nombres primers: 1 (*u*), 3 (*tres*), 5 (*cinc*), 7 (*set*), 11 (*onze*)...
- [11] Sempre ha estat el número *u* de l'equip.

2.2.1.4. Quan els cardinals fan les funcions d'ordinals van sempre posposats, són invariables i s'escriuen amb xifres.¹⁵

- [12] la butaca 12 (*'dotze'*)
- [13] la pàgina 2 (*'dos'*)

2.2.1.5. La composició dels numerals cardinals que s'han d'escriure amb lletres segueix la regla mnemònica DUC (*desenes-unitats-centenes*); és a dir, cal posar guionet d'unió entre les desenes i les unitats, i també entre les unitats i les centenes. Entre els numerals *vint-i-un* (o *vint-i-u*) i *vint-i-nou* cal posar dos guionets, tal com podem observar.

- [14] vint-i-cinc alumnes
- [15] vuitanta-set fulls
- [16] cent dues vaques
- [17] dues-centes cinquanta garrofes
- [18] vuit-cents llibres¹⁶
- [19] mil trenta butlletes
- [20] deu milions d'euros

12. Aquest numeral pren la terminació plural si el substantiu designa un sol objecte en plural: *uns pantalons, unes tisores*.

13. Fixem-nos que, per indicar l'absència d'elements, fem concordar el substantiu (*punt*) en plural.

14. En aquests usos, els numerals s'han d'escriure sempre amb lletres.

15. Recordem que, en aquests casos, el numeral *un* pren solament la forma *u*.

16. Recordem que els derivats de les centenes, com ara *quatre-cents, vuit-cents* i *nou-cents* s'escriuen sense guionet: *l'art vuitcentista, els noucentistes*; però *vuit-cents* i *nou-cents*, com a noms sinònims de *segle XIX* i *segle XX*, respectivament, mantenen el guionet.

2.2.1.6. Així mateix, malgrat que un numeral escrit amb lletres sigui molt llarg d'enunciar, és preferible de no posar cap coma darrere els milers, els milions, els milers de milions, etc. Fixeu-vos que el *cèntim* d'euro també s'anomena *cent* (pronunciat amb *e* oberta).

- [21*a*] ~ un milió, cinc-cents setanta-dos mil, nou-cents vuitanta-tres euros amb cinquanta cèntims
 [21*b*] un milió cinc-cents setanta-dos mil nou-cents vuitanta-tres euros amb cinquanta cèntims
 [21*c*] un milió cinc-cents setanta-dos mil nou-cents vuitanta-tres euros amb cinquanta cents

No és correcte de separar les unitats dels seus submúltiples mitjançant una coma.

- [22*a*] * dos-cents mil tres-cents cinquanta-un euros, amb cinquanta cèntims
 [22*b*] dos-cents mil tres-cents cinquanta-un euros amb cinquanta cèntims

2.2.1.7. Pel que fa als noms dels elements químics de nombre atòmic superior a 111, la IUPAC (International Union of Pure and Applied Chemistry), a fi d'evitar polèmiques entre els científics, ha proposat les regles que segueixen per a la denominació d'aquests elements i la formació dels símbols corresponents (quadre 2):¹⁷

a) El nom de l'element es forma juxtaposant les arrels numèriques derivades dels dígitos que en componen el nombre atòmic i afegint-hi la terminació *-i* (les coincidències *-nnn-* i *-ii* queden reduïdes a *-nn-* i *-i*, respectivament. El símbol de cada lletra es correspon amb la inicial de l'arrel corresponent).

QUADRE 2. Arrels numèriques dels elements químics

0	nil	5	pent
1	un	6	hex
2	bi	7	sept
3	tri	8	oct
4	quad	9	enn

b) Els símbols tenen tres lletres, que són les inicials de les arrels numèriques que formen el nombre atòmic. (Com tots els símbols dels elements químics, porten la inicial en majúscula.)

- [23] $_{116}\text{Uun}$, ununhexi
 [24] $_{112}\text{Uub}$, ununbi
 [25] $_{111}\text{Uuu}$, unununi

2.2.1.8. Pel que fa al gènere de l'article que precedeix una quantitat, cal tenir en compte les regles següents:

a) Si el nombre expressa una quantitat en milions, bilions, trilions o quadrilions rodons, el gènere de l'article ha de ser sempre masculí.

17. El mes d'agost de 1997 es van fixar definitivament les denominacions no sistemàtiques dels elements químics 104 al 109, amb els símbols i els noms següents: $_{104}\text{Rf}$, *rutherfordi*; $_{105}\text{Db}$, *dubni*; $_{106}\text{Sg}$, *seaborgi*; $_{107}\text{Bh}$, *bobri*; $_{108}\text{Hs}$, *bassi* (es pronuncia amb hac aspirada), i $_{109}\text{Mt}$, *meitneri*. L'any 2002 es va fixar la denominació de l'element 110 ($_{110}\text{Ds}$, *darmstadtii*) i l'any 2003, la de l'element 111 ($_{111}\text{Rg}$, *röntgeni*).

[26] els deu milions d'euros

[27] uns deu milions d'euros

b) Si el nombre expressa una quantitat en desenes, centenes, milers, desenes de milers o centenes de milers, el gènere de l'article ha de concordar amb el de la paraula determinativa.

[28] les vuitanta mil persones

[29] unes vuitanta mil persones

[30] les cinc-centes mil alzines per repoblar aquella forest

[31] unes cinc-centes mil alzines per repoblar aquella forest

c) Els mots *mils* i *milers* són sempre masculins i exigeixen que l'article hi concordi.

[32a] Els mils de nenes que hi havia en aquell festival aplaudien a cor què vols.

[32b] Els milers de nenes que hi havia en aquell festival aplaudien a cor què vols.

2.2.2. La composició dels cardinals escrits amb xifres

2.2.2.1. Els nombres cardinals es formen mitjançant la juxtaposició de xifres aràbigues (dites també *dígit*s), que són cadascun dels signes gràfics simples que utilitzem en el nostre sistema de numeració (o *sistema decimal*).

QUADRE 3. Xifres del sistema de numeració decimal

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Aquestes xifres són majúscules (quadre 3). Per bé que existeixen també les xifres minúscules o elzevirianes (o, i, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9), en general se n'ha restringit l'ús perquè són poc pràctiques i perquè dificulten la lectura de les quantitats.

2.2.2.2. Els cardinals es componen en el mateix tipus de lletra que la resta del text (en general, doncs, en rodona). Per bé que s'accepta internacionalment que el signe decimal d'un cardinal es representi amb una coma o amb un punt, les normes ISO recomanen d'emprar la coma,¹⁸ i aquest és l'ús generalitzat als països de l'Europa continental. No és correcte d'emprar-hi cap altre signe ni d'ometre-la.

[33a] * 150'50

[33b] * 150 50

[33c] ~ 150.50

[33d] 150,50

Per facilitar la lectura dels cardinals llargs, les xifres es poden agrupar de tres en tres a partir del signe decimal, sense posar punts ni comes, excepte per al signe decimal.

[34a] ~ 322672,23332

[34b] 322 672,233 32

D'acord amb aquest criteri, no és recomanable tampoc de llevar l'espai que indica els milers i els mil·lèsims quan només hi ha quatre xifres a l'esquerra o a la dreta, res-

18. Cf. ISO 31-0:1992, *Quantities and units - Part 0: General principles, units and symbols*.

pectivament, del separador decimal, com fan alguns editors. Aquesta irregularitat en la grafia esdevé totalment inacceptable quan els cardinals s'han d'encolumnar.

[35a] ~ 1655,4343
 [35b] 1 655,434 3
 [36a] * 84 000,885 34
           532,2525
           3412,58
           34 990,843 253
 [36b] 84 000,885 34
           532,252 5
           3 412,58
           34 990,843 253

Cal precisar que en els textos que han de tenir difusió únicament a l'Europa continental i que no són de caire científic és recomanable emprar sistemàticament el punt per indicar els milers, els milions, etc., i no deixar cap espai de separació per als decimals, especialment en textos de divulgació i generals (com ara diaris i revistes).

[37] 2.345.482,4344

2.2.2.3. Si el signe decimal està col·locat davant la primera xifra significativa d'un cardinal, aquest signe ha d'anar precedit per un zero.

[38a] * ,1002
 [38b] 0,1002

En les obres científiques, els valors numèrics de les magnituds determinats experimentalment presenten normalment una incertesa que cal especificar. La magnitud de la incertesa es pot indicar tal com podem veure en els exemples que segueixen (fixem-nos que hi ha d'haver un blanc davant i darrere el signe $\pm$).

[39a] $l = (5,347\ 8 \pm 0,006\ 5)\text{ cm}$
 [39b] $l = 5,347\ 8\text{ cm} \pm 0,006\ 5\text{ cm}$
 [39c] $l = 5,347\ 8(32)\text{ cm}$
 [39d] $l = 5,34_{\text{g}}\text{ cm}$

En els dos primers exemples [39a-39b], l'interval d'incertesa s'indica directament $a \pm b$; és recomanable, però, d'emprar aquesta notació tan sols amb el significat que l'interval $a \pm b$ conté el valor vertader amb un alt grau de certesa, tal que $b \geq 2\sigma$, on σ és la incertesa estàndard o desviació estàndard. El tercer exemple [39c], que té l'estructura $a(b)$, es considera que l'interval d'incertesa b indicat entre parèntesis s'aplica a les xifres menys significatives de a ; és recomanable reservar aquesta notació per indicar que b representa 1σ en les xifres finals de a . El darrer exemple [39d] implica una estimació menys precisa de la incertesa, que s'entén que està continguda entre 1 i 9 en la xifra que hi ha com a subíndex. Cal tenir en compte, doncs, que s'han d'interpretar diferentment cadascuna d'aquestes convencions per especificar la incertesa.

2.2.2.4. En la nostra llengua hi ha la tradició d'anomenar els anys mitjançant les dues últimes xifres.

[40] L'any 40, quan jo vaig nàixer, jo crec que tots, tots havíem perdut. (Raimon.)

Aquest ús, absolutament correcte, no és recomanable quan pot induir a error (p. ex., en textos d'història). En aquests casos, cal escriure l'any complet.

- [41a] ~ L'any 39 començà la Segona Guerra Mundial.
- [41b] L'any 1939 començà la Segona Guerra Mundial.

2.2.2.5. Per indicar un any aproximat no és recomanable de fer servir expressions del tipus «cap allà l'any 1950 i escaig», atès que no fa referència a cap any concret.

- [42a] * Hi va anar cap allà l'any 1950 i escaig.
- [42b] Hi va anar cap allà l'any 1950.
- [42c] Hi va anar al voltant de l'any 1950.
- [42d] Hi va anar després de l'any 1950.

2.2.2.6. Els períodes d'anys i les correlacions de números d'ordre representats amb xifres s'han de compondre amb tots els dígitos en els dos elements de la seqüència, especialment si hi ha canvi de segle.

- [43a] * el període 1875-23
- [43b] el període 1875-1923
- [44a] ~ el Pla de Rehabilitació d'Habitatges 1990-94
- [44b] el Pla de Rehabilitació d'Habitatges 1990-1994
- [45a] * els articles 835-9 del Codi civil
- [45b] * els articles 835-39 del Codi civil
- [45c] els articles 835-839 del Codi civil

Hi ha autors que consideren poc recomanable l'ús del guionet quan es tracta de dos números consecutius; diuen, aquests autors, que s'hauria de fer servir, en aquests casos, només la conjunció *i*. De fet, això és irrellevant i, en alguns contextos, pot ser fins i tot inapropiat.

- [46] A les pàgines 520 i 521 trobareu el que busqueu.
- [47a] * [Entrada d'índex:] ésser 7, 8, 15 i 16, 35, 85 i 86, 113
- [47b] [Entrada d'índex:] ésser 7, 8, 15-16, 35, 85-86, 113
- [47c] [Entrada d'índex:] ésser 7, 8, 15, 16, 35, 85, 86, 113

Un cas especial de números d'ordre correlatius és el dels números de les cases d'un carrer, en què els números de cadascuna de les fileres de cases salten de dos en dos. Si són consecutius, podem fer servir la conjunció *i* o el guionet.

- [48a] Carrer de Perpinyà, números 3 i 5
- [48b] Carrer de Perpinyà, números 3-5

Si no són consecutius, tot i que qualsevol grafia es podria considerar insuficient, és admissible de mantenir-ne una d'anàloga a la dels exemples [45c] i [48b].

- [49a] Aquell edifici ocupa els números 100-104 del carrer de l'Alguer.

En contextos en què no calgui abreujar excessivament, és preferible de fer servir la preposició *a* i l'article, o bé correlacions del tipus *del [número] X al [número] Z, des del [número] X fins al [número] Z i els números X, Y i Z*.

- [49b] Aquell edifici ocupa els números del 100 al 104 del carrer de l'Alguer.
- [49c] Aquell edifici ocupa del número 100 al número 104 del carrer de l'Alguer.
- [49d] Aquell edifici ocupa des del número 100 fins al número 104 del carrer de l'Alguer.
- [49e] Aquell edifici ocupa els números 100, 102 i 104 del carrer de l'Alguer.

En les adreces dels sobres, de les guies, etc., es pot ometre el segon número, atès que generalment no té cap valor indicador.

[50a]	Museu del Poble Rambla del Bosc, 55-59 08110 Montcada i Reixac	[50b]	Museu del Poble Rambla del Bosc, 55 08110 Montcada i Reixac
-------	--	-------	---

2.2.2.7. Algunes expressions numèriques accepten grafies mixtes (és a dir, en xifres i en lletres), com ara els milions, miliards, bilions, trilions i quadrilions, en les quantitats rodones. En aquests casos, és acceptable de fer servir una sola xifra decimal en la part numèrica de l'expressió.

[51]	433 milions	[52]	9,2 milions
[53a]	* 7,253 bilions	[53b]	7.253.000 milions = 7.253 miliards

2.2.2.8. En les indicacions horàries, separem les hores dels minuts mitjançant un punt. L'ús de qualsevol altre signe de puntuació és incorrecte o inadequat.¹⁹

[54a]	* 2,06	[54b]	~ 2:06 ²⁰
[54c]	2.06		

És preferible de fer servir sempre el còmput horari sobre vint-i-quatre hores, a fi d'estalviar-nos la indicació de la part del dia.

[54d]	~ 2.06 pm	[54e]	14.06 h
-------	-----------	-------	---------

2.2.2.9. En els índexs, les notes, els sumaris i les taules, els números d'ordre s'acostumen a alinear per la dreta, a fi de presentar una certa uniformitat en la distribució del text.

[55]	9. Introducció 10. Nus 11. Desenllaç
------	--

2.3. Els numerals ordinals

Els nombres ordinals expressen ordre de col·locació, aparició o prioritat. Gairebé sempre fan la funció d'adjectius, i es poden anteposar o posposar al substantiu que determinen. En general, l'anteposició és més neutra que la posposició, que es reserva per indicar successió.

[56]	El primer element de la taula periòdica dels elements és l'hidrogen.
[57]	La Josefina va ser la tercera noia que vaig conèixer.
[58]	Jaume I el Conqueridor
[59]	el papa Joan XXIII
[60]	La secció quarta del capítol I del títol IV del Reglament del Parlament de Catalunya està dedicada a les votacions.

Algunes vegades, però, poden fer també de substantius.

[61]	Era el tercer de la llista.	[62]	Sempre viatjo en primera.
------	-----------------------------	------	---------------------------

19. Els minuts s'indiquen sempre mitjançant dos dígits.

20. Considerem inadequada aquesta grafia (pròpia del sistema angloamericà de notació) perquè, si volguéssim indicar la notació horària completa, hauríem de separar els segons de les dècimes amb un punt: 2:06:30.5 (cf., en aquest mateix capítol, § 4.1.b).

2.3.1. La composició dels ordinals escrits amb lletres

2.3.1.1. Llevat dels quatre primers, que tenen formes específiques pròpies, es forma afegint la terminació *-è* (per al masculí) o *-ena* (per al femení) als cardinals corresponents (quadre 4).²¹

QUADRE 4. Numerals ordinals (formes masculines en singular)²²

1r	primer	40è	quarantè
2n	segon	50è	cinquantè
3r	tercer	60è	seixantè
4t	quart	70è	setantè
5è	cinquè ²³	80è	vuitantè, huitantè ²⁴
6è	sisè	90è	norantè
7è	setè	100è	centè
8è	vuitè, huitè ²⁴	101è	cent unè
9è	novè	114è	cent catorzè
10è	desè	125è	cent vint-i-cinquè
11è	onzè	136è	cent trenta-sisè
12è	dotzè	200è	dos-centè
13è	tretzè	500è	cinc-centè
14è	catorzè	1 000è	milè
15è	quinzè	1 001è	mil unè
16è	setzè	5 000è	cinc milè
17è	dissetè, dessetè, dessetè ²⁴	10 000è	deu milè
18è	divuitè, dihuitè, devuitè ²⁴	100 000è	cent milè
19è	dinovè, denovè, denovè ²⁴	1 000 000è	milionè
20è	vintè	10 000 000è	deu milionè
21è	vint-i-unè	1 000 000 000è	miliardè / mil milionè
22è	vint-i-dosè	1 000 000 000 000è	bilionè
30è	trentè	1 000 000 000 000 000è	trilionè
33è	trenta-tresè	1 000 000 000 000 000 000è	quadrilionè

2.3.1.2. Els numerals ordinals flexionen en quatre formes.

- [63] segon, segona, segons, segones
[64] norantè, norantena, norantens, norantenes

2.3.1.3. La composició dels numerals ordinals que s'han d'escriure amb lletres segueix també la regla mnemònica DUC (v. § 2.2.1.5).

- [65] Vés a la vint-i-cinquena planta i ho trobaràs.
[66] És el seu setanta-dosè aniversari.
[67] Era el deu milè.

21. La forma masculina singular té una forma sinònima acabada en *-èn*, que es feia servir antigament quan l'ordinal precedia el substantiu: *el setzèn segle*.

22. Usualment, a partir del cent no fem servir l'ordinal, sinó el cardinal, per indicar número d'ordre, llevat que es tracti d'una enumeració iniciada abans del cent amb ordinals.

23. Al País Valencià, l'accent de les *e* de les terminacions dels numerals és tancat: *5é, cinqué, 21é, vint-i-uné*.

24. La segona forma dels ordinals 8è, 17è, 18è, 19è i 80è pertany a la varietat meridional del català. La tercera forma d'aquests nombres, si en tenen, pertany a la varietat balearica. L'Institut d'Estudis Catalans estima que cap d'aquestes vuit formes no pertany a l'estàndard general.

2.3.1.4. Alguns noms de numerals ordinals tenen formes sinònimes per a usos concrets; es tracta de cultismes llatinitzants, i flexionen també (quadre 5). A més, els múltiples de *millèsim*, *milionèsim*, *bilionèsim*, *trilionèsim* i *quadrilionèsim*, etc., s'escriuen en un sol mot, a fi que no hi pugui haver confusió amb altres nombres homònims.

- [68] Era el deumil·lèsim de la llista.
[69] Això és la quinta essència de l'amor.

QUADRE 5. Formes sinònimes dels ordinals (per a usos específics)

(3r)	terç, terça, terços, terces
(5è)	quint, quinta, quints, quintes
(6è)	sext, sexta, sextos, sextes
(7è)	sèptim, sèptima, sèptims, sèptimes
(8è)	octau, octava, octaus, octaves
(10è)	dècim, dècima, dècims, dècimes
(20è)	vigèsim, vigèsima, vigèsims, vigèsimes
(30è)	trigèsim, trigèsima, trigèsims, trigèsimes
(40è)	quadrigèsim, quadrigèsima, quadrigèsims, quadrigèsimes
(50è)	quingüèsim, quingüèsima, quingüèsims, quingüèsimes
(60è)	sexagèsim, sexagèsima, sexagèsims, sexagèsimes
(70è)	septuagèsim, septuagèsima, septuagèsims, septuagèsimes
(80è)	octogèsim, octogèsima, octogèsims, octogèsimes
(90è)	nonagèsim, nonagèsima, nonagèsims, nonagèsimes
(100è)	centèsim, centèsima, centèsims, centèsimes
(1 000è)	millèsim, millèsima, millèsims, millèsimes
(2 000è)	dosmil·lèsim, dosmil·lèsima, dosmil·lèsims, dosmil·lèsimes
(5 000è)	cincmil·lèsim, cincmil·lèsima, cincmil·lèsims, cincmil·lèsimes
(10 000è)	deumil·lèsim, deumil·lèsima, deumil·lèsims, deumil·lèsimes
(100 000è)	centmil·lèsim, centmil·lèsima, centmil·lèsims, centmil·lèsimes
(1 000 000è)	milionèsim, milionèsima, milionèsims, milionèsimes
(10 000 000è)	deumilionèsim, deumilionèsima, deumilionèsims, deumilionèsimes
(100 000 000è)	centmilionèsim, centmilionèsima, centmilionèsims, centmilionèsimes
(1 000 000 000è)	milmilionèsim, milmilionèsima, milmilionèsims, milmilionèsimes
(100 000 000 000è)	cent milmilionèsim, cent milmilionèsima, cent milmilionèsims, cent milmilionèsimes
(1 000 000 000 000è)	bilionèsim, bilionèsima, bilionèsims, bilionèsimes

2.3.1.5. Quan els fem servir com a substantius, els ordinals poden formar plurals d'acord amb les regles gramaticals generals.²⁵

- [70] Sempre parla amb segones.
[71] La promoció la juguen els tercers de cada grup.

2.3.1.6. De vegades, en comptes de l'ordinal corresponent, fem servir l'expressió *el [...] que fa + NUM* o *la [...] que fa + NUM*.²⁶

- [72a] És el tercer carrer a mà dreta.
[72b] És el carrer que fa tres a mà dreta.
[73a] És la vuitena casa a partir d'aquesta.
[73b] És la casa que fa vuit a partir d'aquesta.

25. En aquests casos, els numerals s'han d'escriure sempre amb lletres.

26. Tot i que seria possible de formar aquest sintagma en plural, sembla que no és gaire probable que es faci servir espontàniament (NUM = numeral).

2.3.2. La composició dels ordinals escrits amb xifres àrabisques

2.3.2.1. Quan representem els ordinals mitjançant les xifres àrabisques, hem d'afegir, immediatament darrere de la xifra, l'última lletra del nom de l'ordinal, si és en singular, i les dues últimes, si és en plural (quadre 6).

[74a] 1r (= primer)	[75a] 9a (= novena)
[76a] 2es (= segones)	[77a] 8ns (= vuitens)

2.3.2.2. En aquestes representacions simbòliques no cal que hi posem cap punt al darrere. La tradició tipogràfica, però, conserva encara l'ús de les lletres volades amb aquesta funció. En aquest cas, hem de posar un punt entre el número i la lletra o les lletres volades.

[74b] ~ 1. ^r	[75b] ~ 9. ^a
[76b] ~ 2. ^{es}	[77b] ~ 8. ^{ns}

QUADRE 6. Els deu primers ordinals escrits amb xifres àrabisques

1r primer	1a primera	1rs primers	1es primeres
2n segon	2a segona	2ns segons	2es segones
3r tercer	3a tercera	3rs tercers	3es terceres
4t quart	4a quarta	4ts quarts	4es quartes
5è cinquè	5a cinquena	5ns cinquens	5es cinquenes
6è sisè	6a sisena	6ns sisens	6es sisenes
7è setè	7a setena	7ns setens	7es setenes
8è vuitè	8a vuitena	8ns vuitens	8es vuitenes
9è novè	9a novena	9ns novens	9es novenes
10è desè	10a desena	10ns desens	10es desenes

2.3.2.3. Els ordinals que tenen més de tres xifres no han de portar mai punt per indicar els milers i els milions. Si de cas, es pot deixar un espai fi entre cada bloc de tres xifres.²⁷ (Cf. el § 2.2.2.2.)

[78a] * 23.000è	[78b] 23000è
[78c] 23 000è	

2.3.2.4. En els subapartats inclosos en un mateix paràgraf, els ordinals han de portar coma o parèntesi de tancament al darrere per separar-los del text de l'apartat pròpiament dit. En aquest cas, però, sovint són compostos, avantatjosament, amb lletres (aleshores, només poden anar seguits de coma).²⁸

[79a] ~ En conclusió: 1r, vaig arribar abans d'hora; 2n, ella no hi era a l'hora en punt; 3r, plovía.	
[79b] En conclusió: primer, vaig arribar abans d'hora; segon, ella no hi era a l'hora en punt; tercer, plovía.	

27. Els anys, però, no han de portar mai cap blanc per indicar els milers.

28. Vegeu també el capítol VIII, § 2.4.3.

2.3.3. La composició dels ordinals escrits amb xifres romanes

2.3.3.1. Les xifres romanes han estat, des del temps dels romans, cardinals i ordinals alhora, per bé que actualment es reserven exclusivament per a aquesta segona funció. Per tant, no hem d'afegir mai cap lletra darrere una xifra romana per indicar que es tracta d'un ordinal.

[80a] * IIIr Festival de Música de Peralada

[80b] * III.^r Festival de Música de Peralada

[80c] III Festival de Música de Peralada

2.3.3.2. Els signes que es fan servir són set lletres majúscules —o versaletes—,²⁹ cadascuna de les quals té un únic valor (quadre 7).

QUADRE 7. Valor de les xifres romanes

I	1
V	5
X	10
L	50
C	100
D	500
M	1 000

2.3.3.3. Cap signe no es pot repetir més de tres vegades (quadre 8).

QUADRE 8. Nombres romans de l'1 al 10

I	1	VI	6
II	2	VII	7
III	3	VIII	8
IV	4	IX	9
V	5	X	10

2.3.3.4. Els signes V, L i D i els milers que són múltiples d'aquests no es poden duplicar.

[81a] * LL (= 100)

[81b] * c (= 100)

2.3.3.5. Una ratlleta horitzontal damunt un signe equival a multiplicar per mil el valor del dit signe. El numeral I no en pot portar mai cap.

[82a] * ī (= 1 000)

[82b] * M (= 1 000)

[83] * v̄ (= 5 000)

[84] * x̄ (= 10 000)

[85] * m̄ (= 1 000 000)

29. No és propi de la nostra tradició tipogràfica fer servir les lletres minúscules per compondre les xifres romanes.

2.3.3.6. Dues ratlletes horitzontals damunt un signe equivalen a multiplicar per un milió el valor del dit signe. Tres ratlletes equivalen a multiplicar per mil milions; quatre ratlletes equivalen a multiplicar per un bilió, i així successivament.

[86] $\overline{\overline{v}}$ (= 5 000 000)	[87] $\overline{\overline{\overline{x}}}$ (= 10 000 000)
[88] $\overline{\overline{\overline{\overline{l}}}}$ (= 50 000 000)	[89] $\overline{\overline{\overline{\overline{\overline{c}}}}}$ (= 100 000 000)
[90] $\overline{\overline{\overline{\overline{\overline{\overline{m}}}}}}$ (= 1 000 000 000)	[91] $\overline{\overline{\overline{\overline{\overline{\overline{\overline{\overline{m}}}}}}}}$ (= 1 000 000 000 000)

Les ratlletes només s'hi han de posar si, per representar aquell mateix nombre, calgués transgredir la regla de l'epígraf 2.3.3.3.

[92a] * MMMM (= 4 000)	[92b] $\overline{m\overline{v}}$ (= 4 000)
------------------------	--

2.3.3.7. Llevat del signe I, tots els signes poden ser precedits d'un altre signe inferior. Aquest signe inferior és específic en cada cas per a cada símbol superior (quadre 9).

QUADRE 9. Combinació de xifres romanes per formar altres nombres **inferiors**

Signe que s'anteposa al signe base	Signe base	Resultat
I	v	IV (= 4)
I	x	IX (= 9)
X	L	XL (= 40)
X	C	XC (= 90)
C	D	CD (= 400)
C	M	CM (= 900)
M	$\overline{v}$	$\overline{m\overline{v}}$ (= 4 000)
M	$\overline{x}$	$\overline{m\overline{x}}$ (= 9 000)
$\overline{m}$	$\overline{\overline{v}}$	$\overline{\overline{m\overline{\overline{v}}}}$ (= 4 000 000)
$\overline{m}$	$\overline{\overline{x}}$	$\overline{\overline{m\overline{\overline{x}}}}$ (= 9 000 000)

2.3.3.8. Els nombres romans s'escriuen ordenant els signes de més gran a més petit, d'esquerra a dreta, i es llegeixen així, sumant el valor de cada signe.

[93] $\overline{m\overline{d\overline{v}}}$ (= 1 505 000)	[94] MDXXX (= 1 530)
[95] $\overline{m\overline{m\overline{c\overline{i}}}}$ (= 1 001 101)	

Si posem un signe inferior davant un de superior, hem de restar d'aquest el valor d'aquell.

[96] MCMXCIX (= 1 999)	[97] $\overline{m\overline{v}}$ (= 4 000)
[98] MCMXCII (= 1 992)	

2.3.3.9. Els nombres romans es poden escriure amb majúscules o amb versaletes, però han de mantenir la grafia uniforme dins un mateix text.³⁰ (Per a l'ús de les versaletes en els nombres romans, v. § 5.2.)

30. Antigament, però, algunes de les normes que hem vist eren diferents i, a més, de vegades els nombres romans s'escriuien amb minúscules. P. ex., fins al Renaixement es repetien els signes tantes vegades com calia fins a arribar al signe següent, i a partir del cinc mil la representació del valor era composta: MDCCCCLXXXVIII (= 1 999), VM (= 5 000), XM (= 10 000).

2.3.3.10. Quan componem nombres romans molt llargs, és recomanable de separar una mica (mitjançant un espai fi o un puntet, p. ex.) els diferents grups de xifres: estèticament és més agradable i en facilitem la lectura.

[99a] ~ MDCCCLXXXV (= 1 885)   [99b] M DCCC LXXXV
[99c] M·DCCC·LXXXV   [99d] M.DCCC.LXXXV³¹

2.3.3.11. En els índexs, els sumaris i les taules, els nombres romans s'acostumen a alinear per la dreta, a fi de presentar una certa uniformitat en la distribució del text.³²

[100] I. Tipologia
II. Morfologia
III. Exemples

2.4. Els numerals *partitius* o *fraccionaris*

Els *numerals partitius* (o *numerals fraccionaris*) expressen una part o fracció de la unitat, i es fan servir, bàsicament, per enunciar els nombres fraccionaris (dits també *fraccions* o *trencats*) i els decimals.

[101] tres quarts (= 3/4)   [102] vint-i-cinc dècims (= 0,25)

Sovint és inadequat l'ús de les formes femenines d'aquests numerals.

[103a] ~ dues mil·lèsimes de segon   [103b] dos mil·lèsims de segon

L'origen d'aquest abús deu provenir, segurament, del fet de pressuposar, sistemàticament, que ometem el mot *part* en aquest tipus d'enunciats (v. t. § 2.5.1.5). Tanmateix, hi ha construccions que l'ús ha consagrat en femení, i cal respectar-les.

[104] No està gaire calenta: deu tenir dècims [*de grau*] de febre.
[105] Ha guanyat la prova per dues dècims [*de segon*].

2.4.1. La composició dels *partitius* o *fraccionaris* escrits amb lletres

2.4.1.1. El nom dels *partitius* coincideix amb el dels ordinals, llevat de *segon* i *tercer*, que són substituïts per *mig* i *terç*, respectivament.

Així mateix, en lloc de *desè*, *centè*, *milè*, *milionè*, *bilionè*, *trilionè* i *quadrilionè*, es fan servir usualment *dècim*, *centèsim*, *mil·lèsim*, *milionèsim*, *bilionèsim*, *trilionèsim* i *quadrilionèsim*, respectivament.

Finalment, al costat de *quart*, podem fer servir *quarter* (v. t. § 2.5.1.5).

[106a] un terç (= 1/3)
[107a] dos vuitens (= 2/8)
[108a] tres deumil·lèsims (= 3/10.000)
[109a] set deumilionèsims (= 7/10.000.000)
[110a] quaranta-quatre cinc-cents tretzens (= 44/513)³³

31. Fixem-nos que l'ús d'aquest punt no té res a veure amb el del punt separador dels milers (v. § 2.2.2.2), i que pot ser volat o no.

32. En el quadre 8, en canvi, per aquest mateix motiu, ha escaigut d'alinejar-los per l'esquerra.

33. Quan el denominador és complex, com en aquest exemple, s'acostuma a llegir fent servir cardinals: *quaranta-quatre [partit per] cinc-cents tretze*.

2.4.1.2. La composició dels numerals partitius que s'han d'escriure amb lletres segueix també la regla mnemònica DUC, amb l'excepció dels múltiples de *mil·lèsim*, *milionèsim*..., en què l'últim mot s'hi adjunta directament (quadre 10; v. t. § 2.2.1.5).

[111] dos vint-i-vuitens (= 2/28)

[112] setanta-set vuit-cents trenta-tresens (= 77/833)

QUADRE 10. Numerals partitius (formes masculines en singular)³⁴

(1/2) mig / meitat	(1/40) quarantè
(1/3) terç	(1/50) cinquante
(1/4) quart / quarter	(1/60) seixantè
(1/5) cinquè ³⁵	(1/70) setantè
(1/6) sisè	(1/80) vuitantè, huitantè ³⁶
(1/7) setè	(1/90) norantè
(1/8) vuitè, huitè ³⁶	(1/100) centèsim / centè
(1/9) novè	(1/101) cent unè
(1/10) dècim / desè	(1/114) cent catorzè
(1/11) onzè	(1/125) cent vint-i-cinquè
(1/12) dotzè	(1/136) cent trenta-sisè
(1/13) tretzè	(1/200) dos-centè
(1/14) catorzè	(1/500) cinc-centè
(1/15) quinzè	(1 / 1 000) mil·lèsim / milè
(1/16) setzè	(1 / 2 000) dosmil·lèsim / dos milè
(1/17) dissetè, dessetè, dessetè ³⁶	(1 / 5 000) cincmil·lèsim / cinc milè
(1/18) divuitè, dihuitè, devuitè ³⁶	(1 / 10 000) deumil·lèsim / deu milè
(1/19) dinovè, denovè, denovè ³⁶	(1 / 100 000) centmil·lèsim / cent milè
(1/20) vintè	(1 / 1 000 000) milionèsim / milionè
(1/21) vint-i-unè	(1 / 10 000 000 000) deu milmilionèsim / deu milmilionè
(1/22) vint-i-dosè	(1 / 1 000 000 000 000) bilionèsim / bilionè
(1/30) trentè	(1 / 1000 000 000 000 000 000) trilionèsim / trilionè
(1/33) trenta-tresè	(1 / 1 000 000 000 000 000 000 000) quadrilionèsim / quadrilionè

2.4.1.3. Els numerals fraccionaris s'expressen lingüísticament mitjançant dos numerals: un cardinal en funció adjectiva que designa el numerador de la fracció i un ordinal en funció substantiva que designa el denominador.

[113] cinc vuitens (= 5/8)

[114] dos-cents trenta-tresens (= 200/33)

2.4.1.4. Els numerals decimals s'expressen, lingüísticament, de les tres maneres següents:

a) Escrivint la part entera (segons el quadre 1), el mot *coma*, la part decimal (segons el quadre 10, o bé mitjançant un cardinal en funció adjectiva i els mots *dècim*, *centèsim*, *mil·lèsim*, etc.) i el nom de la unitat, si escau.

34. Vegeu també els epígrafs 2.4.1.5-2.4.1.7 d'aquest mateix capítol.

35. Al País Valencià, l'accent de les *e* de les terminacions dels numerals és tancat: (1/5) *cinqué*, (1/21) *vint-i-uné*.

36. La segona forma dels partitius equivalents a 1/8, 1/17, 1/18, 1/19 i 1/80 pertany a la varietat meridional del català, i la tercera, si en té, a la varietat baleàrica. L'Institut d'Estudis Catalans estima que cap d'aquestes vuit formes no pertany a l'estàndard general.

Si la part entera és nul·la, l'ometem.

- [115a] trenta-cinc coma vuitanta-quatre litres
- [116a] cinquanta-tres coma vint euros
- [117a] * zero coma vint-i-cinc centèsims
- [117b] vint-i-cinc centèsims

b) Escrivint la part entera (segons el quadre 1), el nom de la unitat, la conjunció *i*, la part decimal (segons el quadre 10, o bé mitjançant un cardinal en funció adjectiva i els mots *dècim*, *centèsim*, *mil·lèsim*, etc.) i el nom de la subunitat que pertoqui.

- [115b] trenta-cinc litres i vuitanta-quatre centilitres
- [116b] cinquanta-tres euros i vint cèntims

c) Escrivint la part entera (segons el quadre 1), el nom de la unitat, la preposició *amb*, la part decimal (mitjançant un cardinal en funció adjectiva) i el nom de la subunitat corresponent.

- [116c] cinquanta-tres euros amb vint cèntims
- [116d] cinquanta-tres amb vint

2.4.1.5. Es fa servir també com a partitiu un sintagma nominal format per l'ordinal femení corresponent i el substantiu *part*.³⁷ (V. t. § 2.4.1.1 i 2.4.1.7.)

- [106b] una tercera part
- [106c] una terça part
- [107b] dues vuitenes parts
- [108b] tres deumil·lèsimes parts
- [109b] set deumilionèsimes parts
- [110b] quaranta-quatre cinc-centes tretzenes parts

2.4.1.6. La forma partitiva *mig* (fem., *mitja*) indica 'la meitat de'. Per indicar 'la meitat d'una sola unitat', s'anteposa el nom referit a aquesta unitat. Per indicar 'la meitat d'una unitat que s'afegeix a una o més unitats', es posposa al nom referit a aquesta o aquestes unitats a les quals s'afegeix la mitja unitat.

- [118] Només treballa mitja jornada.
- [119] S'ha menjat mig formatge; per tant, ens queda un formatge i mig.
- [120] S'hi va estar tres quarts i mig.

2.4.1.7. Fem servir també com a partitiu el substantiu *meitat* per indicar que prenem un mig d'alguna cosa, la qual pot ser indicada explícitament o implícitament en el mateix text.

- [121] *Aprovar per majoria simple* és que, de tots els vots efectuats, hom n'aconsegueixi la meitat més un.
- [122] La meitat del pastís és per a la Nuri.
- [123] Hi van anar més de la meitat.

2.4.2. La composició dels partitius o fraccionaris escrits amb xifres

La forma dels partitius escrits amb xifres coincideix amb la forma dels cardinals, per bé que podem dir que es componen de dos elements:

37. Hi ha alguns substantius que indiquen parts d'unitats, com ara *quintilló*, que és la cinquena part d'una troca de seda.

2.5.4. Atès que ja no es fan servir els adverbis llatins multiplicatius, l'única manera d'indicar en català el nombre total d'ocurrències en el temps són els mots *vegada, cop, volta, pic*, etc., posposats a un cardinal.

[134] Jordi Pujol fou reelegit president tres vegades.

2.5.5. Hi ha uns numerals multiplicatius específics que són referits al nombre de fills o filles nascuts en un mateix part (quadre 12).

QUADRE 12. Fills i filles nascuts d'un mateix part

(2)	bessó, bessona
(3)	trigemin, trigèmينا
(4)	quadrigemin, quadrigèmينا
(5)	quintigemin, quintigèmينا
(6)	sextigemin, sextigèmينا
(7)	septigemin, septigèmينا
(8)	octigemin, octigèmينا

Amb aquest mateix sentit, podem fer servir també l'expressió *una bessonada de + NUM.*

[135a] Han tingut quintigèmينا.

[135b] Han tingut una bessonada de cinc.

2.6. Els numerals collectius

2.6.1. Els numerals collectius expressen, sovint d'una manera aproximada, com a adjectius o com a substantius, quantitats diverses de persones, animals o coses, preses com a unitats.³⁹

Aquests numerals es componen sempre amb lletres.

2.6.2. Hi ha uns quants numerals específics per als collectius (*parell, quèrn, centenar*,⁴⁰ *grossa, milenar i miler*⁴¹), però en general es fan servir els ordinals femenins amb aquest valor. El termes *centilló* ('al voltant de cent'), *cent*,⁴² *mil*,⁴² *milió*, *miliard*,⁴³ *bilió*, *trilió* i *quadrió* (tots aquests amb el sentit de 'molt nombrosos' o 'incomptables') es fan servir també amb aquest sentit.

[136] Hi vaig estar una quinzena. (= ...al voltant de quinze dies.)⁴⁴

[137] un quèrn d'anys (= quatre anys)

[138] Tenia un centilló de taps. (= ...prop de cent taps.)

[139] un parell de bous (= dos bous)

[140] El 1979 hi va haver un milió de manifestants per l'Estatut d'autonomia. (= ...prop d'un milió de manifestants.)

39. Així tenim, p. ex., la *sisena*, que és una llista de sis noms proposada pel Consell General del Principat d'Andorra als coprínceps per nomenar la persona que ha d'ocupar el càrrec de batlle.

40. Amb aquest valor es fan servir també *cents* i *centes*: *En vaig veure a centes*.

41. I també les expressions *mils* i *mils i mils*: *Hi havia mils i mils d'escarabats; compra els llibres a mils*.

42. Les expressions populars *cent i la mare* i *mil i un* (o *mil i una*) es fan servir igualment per indicar un gran nombre: *Èrem cent i la mare; ningú no es va quedar a casa. N'ha fetes mil i una*.

43. El terme *miliard* significa 'mil milions'. Fou aprovat per la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans l'any 1996.

44. Amb aquest mateix sentit podem emprar també el terme *quinzenada*.

- [141] Devia tenir una trentena d'anys. (= ...*prop de trenta anys.*)
 [142] Ho he repetit mil vegades i no em fan cas. (= ...*moltíssimes vegades.*)
 [143] Va comprar un gall pel preu d'una grossa d'ous. (= ...*dotze dotzenes d'ous.*)

Aquests numerals poden flexionar en plural.

- [144] Hi havia milers d'ocells.
 [145] En aquella constel·lació hi vaig veure milions d'estels.

Hi ha també algunes expressions figurades populars per indicar un nombre reduït d'elements: *quatre gats*, *quatre rals*, etc.

- [146] Només hi havia quatre gats. [147] Ho he comprat per quatre rals.

2.6.3. Com a indicadors de quantitats exactes, els ordinals femenins han pres un valor gairebé de substantiu col·lectiu.

- [148] dues dotzenes d'ous [149] Cent desenes fan un miler.

2.6.4. Per indicar que un conjunt es compon de «més de + NUM», fem servir —entre altres— les expressions NUM + *i tants* i NUM + *i escaig*. Aquestes expressions es construeixen amb un numeral —que ha de ser una quantitat rodona—, seguit de l'expressió *i tants*, *i escaig*, etc., i del substantiu que determina.

- [150] Encara tinc dos-cents i tants números de loteria per vendre.
 [151] Hi devia haver cinquanta nens i escaig.
 [152] De números, en tinc mil sis-cents i escaig.

2.6.5. En alguns àmbits, p. ex. el musical, fem servir uns substantius específics per assenyalar agrupacions de persones o de coses (quadre 13).

QUADRE 13. Elements de què consta un conjunt (I)

(1) solo	(6) sextet
(2) duo / duet	(7) septet
(3) trio / tercet / tríada (fem.)	(8) octet
(4) quartet	(9) nonet
(5) quintet	

2.6.6. Els numerals col·lectius referits als elements de què consta quelcom, actuen usualment com a adjectius (quadre 14).

QUADRE 14. Elements de què consta un conjunt (II)

(1) monari / monàdic	(6) senari
(2) binari	(7) septenari
(3) ternari / triàdic	(8) octonari
(4) quaternari	(9) novenari
(5) quinari	

2.6.7. Els numerals col·lectius en funció substantiva poden indicar una combinació d'elements formada per un nombre determinat d'aquests en construccions del tipus *un X de* o *una X de* (quadre 15).

QUADRE 15. Elements de què consta un conjunt (III)

(2) parell, parella	(6) sextern
(3) tern, terna	(7) septern
(4) quatern, quaterna	(8) octern
(5) quintern	(9) nonern, novern

2.6.8. Són també numerals collectius en funció substantiva els emprats en els estudis de poesia per designar agrupacions de versos (quadre 16).

QUADRE 16. Agrupacions de versos

(2) díptic	(6) sextet
(3) tercet	(8) octava
(4) quartet / quarteta ⁴⁵	(10) dècima
(5) quintet	

2.6.9. Igualment, són numerals collectius en funció substantiva els emprats en els estudis de gramàtica i de poesia per designar agrupacions de síl·labes (quadre 17).

QUADRE 17. Agrupacions de síl·labes

(1) monosíl·lab ⁴⁶	(6) hexasíl·lab
(> 1) polisíl·lab	(7) heptasíl·lab
(2) disíl·lab, bisíl·lab	(10) decasíl·lab
(3) trisíl·lab	(11) hendecasil·lab
(4) tetrasíl·lab	(12) dodecasíl·lab
(5) pentasíl·lab	

2.6.10. També són numerals collectius en funció substantiva els emprats en geometria per indicar els angles que té una figura (quadre 18).

QUADRE 18. Angles que formen els costats de les figures geomètriques

(3) trígon, triangle ⁴⁷	(8) octàgon, octògon
(4) tetràgon	(10) decàgon
(5) pentàgon	(12) dodecàgon
(6) hexàgon	(15) pentadecàgon
(7) heptàgon	(20) icosaègon

2.6.11. Són també numerals collectius en funció substantiva els emprats en geometria per indicar les cares que té una figura (quadre 19).

45. Amb valors diferents.

46. Com a adjectius, fem servir les formes *monosil·làbic*, *disil·làbic* o *bisil·làbic*, *trisil·làbic*, etc.

47. La figura, principalment plana i closa, formada per diferents rectes, especialment per més de quatre, s'anomena *polígon*.

QUADRE 19. Nombre de cares d'un poliedre (o políedre)

(2)	diedre, díedre ⁴⁸	(8)	octaedre, octàedre
(3)	triedre, tríedre ⁴⁸	(10)	decaedre, decàedre
(> 3)	poliedre, políedre	(12)	dodecaedre, dodecàedre / tristetraedre, tristetràedre
(4)	tetraedre, tetràedre	(20)	icosaedre, icosàedre
(5)	pentaedre, pentàedre	(24)	trisoctaedre, trisoctàedre
(6)	hexaedre, hexàedre		
(7)	heptaedre, heptàedre		

2.6.12. Els numerals col·lectius en funció adjectiva distingeixen els edificis pròstils segons el nombre de columnes que tenen a la part anterior (quadre 20).

QUADRE 20. Adjectius que distingeixen els edificis pròstils segons el nombre de columnes

(2)	dístil	(8)	octàstil
(3)	trístil	(10)	decàstil
(4)	tetràstil	(12)	dodecàstil
(6)	hexàstil	(moltes)	polístil

2.6.13. Són també col·lectius els substantius que designen períodes d'anys. Tots acaben amb la terminació *-enni* (quadre 21).⁴⁹

QUADRE 21. Períodes d'anys

bienni	2 anys	septenni	7 anys
trienni	3 anys	decenni	10 anys
quadrienni	4 anys	tricenni	30 anys
quinquenni	5 anys	centenni	100 anys
sexenni	6 anys	mil·lenni	1 000 anys

2.6.14. Són també col·lectius els substantius que designen períodes d'anys de les persones. Aquests numerals acaben amb les terminacions *-genari* (masc.) o *-genària* (fem.), llevat del terme *centenari* (quadre 22).

QUADRE 22. Períodes d'anys de persones

quadragenari, ⁵⁰ quadragenària	40 anys
quincuagenari, ⁵⁰ quincuagenària	50 anys
sexagenari, ⁵⁰ sexagenària	60 anys
septuagenari, ⁵¹ septuagenària	70 anys
octogenari, ⁵¹ octogenària	80 anys
nonagenari, ⁵¹ nonagenària	90 anys
centenari, centenària	100 anys

48. *Diedre* o *díedre*: conjunt de dos semiplans limitats per la mateixa recta. *Triedre* o *tríedre*: figura formada per tres línies no coplanàries que es talla en un punt.

49. Amb aquest mateix valor fem servir amb funció adjectiva els derivats d'aquests: *biennal*, *triennal*, *quadriennal*, *pluriennal*, etcètera.

50. Amb aquest mateix valor, podem fer servir *quarantí*, *-tina*; *cinquantí*, *-tina*, i *seixantí*, *-tina*, respectivament.

51. Amb aquest mateix valor, podem fer servir *setantí*, *-tina*; *vuitantí*, *-tina*, i *norantí*, *-tina*, respectivament.

2.6.15. Són també collectius els substantius i adjectius que designen períodes d'anys d'entitats i de fets històrics. Aquests numerals es formen mitjançant l'ordinal corresponent i la terminació *-nari* (masc.) o *-nària* (fem.), per bé que els múltiples de cent es formen amb prefixos numerals grecs o llatins (quadre 23).

QUADRE 23. Períodes d'anys d'entitats i de fets històrics

cinquantenari, cinquantenària	50 anys
seixantenari, seixantenària	60 anys
setantenari, setantenària	70 anys
vuitantenari, vuitantenària	80 anys
norantenari, norantenària	90 anys
centenari, centenària	100 anys
sesquicentenari, sesquicentenària	150 anys
bicentenari, bicentenària	200 anys
tricentenari, tricentenària	300 anys
sexcentenari, sexcentenària	600 anys
millenari, millenària	1 000 anys

2.6.16. Ultra els derivats dels substantius damunt dits (*biennal*, *triennal*, etc.; v. la nota de l'epígraf 2.6.13), són també collectius els adjectius que designen freqüència. Tots, llevat de *diari* i *hebdomadari*, acaben amb la terminació *-al* (quadre 24).

QUADRE 24. Freqüència en l'ocurrència d'esdeveniments

diari, diària	un cop cada dia
trisetmanal	tres cops cada setmana
bisetmanal	dos cops cada setmana
setmanal	un cop cada setmana
hebdomadari, hebdomadària	un cop cada setmana
desenal	un cop cada deu dies
quinzenal	un cop cada quinzena
trimensual	tres cops cada mes
bimensual	dos cops cada mes
mensual	un cop cada mes
bimestral	un cop cada dos mesos
trimestral	un cop cada tres mesos
quadrimestral	un cop cada quatre mesos
semestral	un cop cada sis mesos
plurianual	diversos cops cada any
quadriannual	quatre cops cada any
trianual	tres cops cada any
bianual, bisanual	dos cops cada any
anual, anyal	un cop cada any

2.6.17. Es consideren també numerals collectius les formes prefixades dels múltiples i els submúltiples de les unitats de la física fixades per la IUPAP (International Union of Pure and Applied Physics) generalment anomenats *prefixos* (quadre 25).

QUADRE 25. Formes prefixades dels múltiples i dels submúltiples de les unitats de la física (anomenats *prefixos del sistema internacional [d'unitats]*)

Forma prefixada o «prefix»	Equivalència	Símbol
yotta	10^{24}	Y
zetta	10^{21}	Z
exa	10^{18}	E
peta	10^{15}	P
tera	10^{12}	T
giga	10^9	G
mega	10^6	M
kilo ⁵²	10^3	k
hecto	10^2	h
deca	10	da
—	1	—
deci	10^{-1}	d
centi	10^{-2}	c
milli	10^{-3}	m
micro	10^{-6}	μ
nano	10^{-9}	n
pico	10^{-12}	p
femto	10^{-15}	f
atto	10^{-18}	a
zepto	10^{-21}	z
yocto	10^{-24}	y

En informàtica, la Comissió Electrotècnica Internacional va proposar l'any 1999 les formes prefixades (o «prefixos») i els símbols corresponents que s'han d'emprar per formar els múltiples binaris de les unitats d'informació: *kibi* (Ki = 2^{10}), *mebi* (Mi = 2^{20}), *gibi* (Gi = 2^{30}), *tebi* (Ti = 2^{40}), *pebi* (Pi = 2^{50}), *exbi* (Ei = 2^{60}), *zebi* (Zi = 2^{70}), *yobi* (Yi = 2^{80}).

2.6.18. Es consideren també numerals col·lectius els mots *part*, *resta*, *mund*, *pila*, *munió*, *grapat*, *ramat*, *colla*, *raig*, *reguitzell*, *món*, etc., en expressions del tipus *un X de* o *una X de*, i també les expressions *la resta de* i *la part de*.

[153] una part dels assistents

[154] la resta dels alumnes

[155] Aquella gossa tindrà una munió de cadells.

[156] Hi havia una colla de nanos que no callaven mai.

2.6.19. Finalment, considerem també numeral col·lectiu l'adjectiu i pronom *ambdós* (fem. *ambdues*; 'tots dos, totes dues, l'un i l'altre, l'una i l'altra'). Aquest numeral es compon sempre amb lletres.

[157] Ambdues guitarres estaven molt ben afinades.⁵³

[158] Això és per a ambdós.

52. En textos no científics s'admet també la forma prefixada *quilo* amb el valor 10^3 : *quilogram*, *quilòmetre*.

53. En registres de llengua no formals no acostumem a fer servir *ambdós*, *ambdues*, sinó *tots dos*, *totes dues*, o bé *els dos*, *les dues*, que són vàlids per a tots els registres.

3. L'ús dels numerals escrits amb lletres

3.1. Les quantitats escrites amb lletres

Escrivim amb lletres els nombres cardinals següents:

a) Els formats per tres mots, com a màxim, especialment si són les úniques formes que figuren en un mateix context. En el cas dels nombres compresos entre *vint-i-un* i *vint-i-nou*, la conjunció *i* no es té en compte —i, doncs, considerem que estan formats per dos mots.⁵⁴

- [159] cinc-cents llibres
- [160] dues mil vuitanta gallines
- [161*a*] ~ Hi van assistir cinc-centes trenta-tres persones.
- [161*b*] Hi van assistir 533 persones.

Si la quantitat precedeix una unitat física o monetària, el nombre es pot escriure amb xifres (v. § 4.1.f).

- [162*a*] Fa quaranta anys el xiclet només valia dues pessetes.⁵⁵
- [162*b*] Fa quaranta anys el xiclet només valia 2 pessetes.

b) L'edat de les persones, dels animals i de les coses, i la durada d'aquestes darreres.

- [163] Aquella noia no havia fet encara els divuit anys.
- [164] L'edifici que em va ensenyar devia tenir cent cinquanta anys.
- [165] Va ploure quaranta dies seguits.

c) Les quantitats aproximades, encara que calgui transgredir en certa mesura la regla de l'epígraf 3.1.a.

- [166] En aquell prat hi havia més de tres mil cavalls.
- [167] Van assistir al partit de futbol de quatre mil a cinc mil espectadors.
- [168] S'hi van aplegar unes dues-centes cinquanta mil persones.

d) Les quantitats que apareixen en alguns textos administratius i jurídics, de vegades juntament amb el nombre en xifres perquè no hi pugui haver cap confusió.

- [169] He rebut de l'editorial Eumo la quantitat de 13.785 euros (tretze mil set-cents vuitanta-cinc), import de la traducció al català d'uns fulls sobre toponímia.

e) Els mots *milió*,⁵⁶ *miliard*, *bilió*, *trilió* i *quadrió*, en les quantitats rodones. En aquests casos, és acceptable de fer servir una sola xifra decimal en la part numèrica de

54. Alguns llibres d'estil de mitjans de comunicació recomanen d'escriure amb lletres només els numerals del zero al vint, segurament amb la finalitat d'estalviar espai al màxim.

55. Recordem que l'1 de gener de 2002 la pesseta esdevingué obsoleta amb la posada en circulació de l'euro com a moneda única de la Unió Europea, amb una equivalència fixada de 166,386 PTA/€.

56. De vegades, especialment en taules i quadres, s'abreuja aquest mot amb el símbol M (= 10⁶):

<i>Inversions en MPTA</i>	
Any 1992	460,-
Any 1993	25,5
Any 1994	100,-
Total	585,5

l'expressió (si la quantitat és petita, no conté decimals i és única en el mateix context, es pot escriure tota l'expressió amb lletres).

- [170] 540 milions
- [171a] * 10 mil milions
- [171b] 10.000 milions = 10 miliards
- [172] El pressupost puja a 2,5 bilions d'euros.
- [173a] ~ 13,255 milions d'euros
- [173b] 13.255.000 euros

Les unitats de milió es poden escriure, però, amb lletres.

- [174] un milió
- [175] Aquesta ciutat té cinc milions d'habitants.

f) Les quantitats que, dins un text, són al principi d'un paràgraf o després de punt, encara que calgui transgredir una mica la regla de l'epígraf 3.1.a.

- [176a] ~ Mil set-cents cinquanta medalles han estat lliurades.
- [177a] ~ Set-cents assistents a les Jornades sobre la Llengua

És preferible, però, de desplaçar la quantitat a un altre lloc de la frase.

- [176b] Han estat lliurades 1.750 medalles.
- [177b] Hi va haver set-cents assistents a les Jornades sobre la Llengua.

g) Els tants per cent i els tants per mil, si escrivim l'operació amb lletres (v. t. § 4.1.b).

- [178] tretze per mil
- [179] El tant per cent de risc fou elevat.

h) Els nombres trencats, llevat dels que apareixen en les taules, els quadres estadístics i les operacions matemàtiques o que estan en relació amb una unitat de mesurament o monetària.

- [180] Per aprovar la modificació proposada cal una majoria dels dos terços.
- [181] El xavo era una moneda de coure que valia 1/17 de ral.

i) En general, els nombres que apareixen en els versos, en les cançons i en les locucions i les frases fetes.

- [182] el conte de les mil i una nits
- [183] «Per cinc cèntims ho sabreu
(de les auques és el preu)»
(Fragment de l'«Auca d'una resposta del senyor Gaudí»,
de Josep Carner)
- [184] Això sembla can Seixanta.
- [185] l'any d'en Quinze

3.2. Els números d'ordre escrits amb lletres

3.2.1. Escrivim amb lletres els nombres cardinals següents:

a) Els noms de les dècades.

- [186] els anys vint⁵⁷
- [187] els anys noranta

57. És incorrecte fer concordar en nombre la dècada i el mot *anys*: *els anys vints.

b) El dia de les dates que commemoren fets singulars en la història.

[188] el Sis d'Octubre [189] l'Onze de Setembre

c) Els dies que són expressats sense fer referència al mes i que no van precedits del mot *dia*.

[190a] Ens vam veure el divuit. [190b] Ens vam veure el dia 18.

[191] T'hi esperaven el vint-i-tres.

d) Els nombres que apareixen en els noms de les vies públiques, incloent-hi els que corresponen a les dates del calendari (v. § 3.2.1.b), llevat dels cardinals que són veritablement l'únic element identificador distintiu.

[192] el passeig Onze de Setembre [193] el carrer Número 43

[194] el carrer Longitudinal 9

e) Les indicacions horàries, sempre que no es vulgui fer referència, d'una manera curta i precisa, a l'horari d'un mitjà de transport, d'un espectacle o de qualsevol altre servei públic (v. t. § 4.1.b i 4.2.1.b).

[195] Hi vaig anar a les dues.

[196] Vine a tres quarts de tres.

[197] Són dos quarts de nou del vespre i cinc minuts.

f) La denominació dels números dels pals dels naips.

[198] El meu nou d'oros guanya el teu vuit de copes.

[199] Li ha sortit un tres de bastons.

3.2.2. Escrivim amb lletres els nombres ordinals següents:

a) En general, els números que acompanyen un nom comú.

[200] És el vuitè avió que ha caigut aquest any.

b) Els ordinals de repetició adjuntats a noms propis relatius a activitats educatives, científiques o socials instituïdes, per bé que és correcte també de fer-ho amb xifres romanes (v. t. § 5.1.e i 4.2.2.b).

[201] Segon Congrés de Cultura Catalana

[202] Primeres Jornades de Reflexió Gnòstica

c) Els ordinals que indiquen els milennis.

[203] Els desastres ecològics del segon millenni ens poden dur a la desaparició de la vida humana durant el millenni present.

3.3. Els *partitius* o *fraccionaris* escrits amb lletres

Escrivim amb lletres els numerals *partitius* o *fraccionaris* següents:

a) La denominació dels formats de pàgina quan fa referència a un imprès (v. t. § 4.4).⁵⁸

[204] Només té llibres en quart.

[205] Va trobar un llibre en vuitè raríssim.

58. En les citacions, les notes a peu de pàgina i les recensions, se solen escriure amb xifres: 4t, 8è.

b) Per designar els intervals musicals, es fan servir els substantius cultes *segona*, *tercera*, *quarta*, *quinta*, *sexta*, *sèptima* i *octava*. En aquests casos, no s'han d'emprar els ordinals corresponents.⁵⁹

[206] Tocava dues octaves més alt.

[207] Avui hem après què és el cicle de les quintes.

c) Per designar les divisions romanes del dia i els noms de les hores litúrgiques, s'empren els substantius cultes *prima*, *tèrcia*, *sexta*, *nona*.

[208] Diuen que Jesucrist va morir a l'hora tèrcia.

[209] Encara no havia arribat l'hora nona que tothom ja havia desembarcat.

d) El substantiu popular *quinto* (provinent del cultisme espanyol homònim) es fa servir per esmentar el soldat de lleva,⁶⁰ un joc en relació amb aquests soldats i l'amolla de 20 o 25 cL de cervesa.

[210] Han pelat al zero aquells tres quintos.

[211] Com cada any, aquest ajuntament organitzarà el quinto per ajudar econòmicament els soldats de lleva d'aquest municipi.

[212] Cambrer, posi'm un quinto!

e) El substantiu culte *octava* s'empra també per designar un tipus d'estrofa poètica i com a sinònim de *vuitada* d'una festa (que és l'espai de vuit dies durant els quals l'Església catòlica celebra una festa solemne).

[213] Una octava és la combinació rimada de vuit versos.

[214] ~ Tots els sants tenen octava.⁶¹

f) El substantiu *novena* designa, en la religió catòlica, l'espai de nou dies dedicats a una devoció o a una pràctica religiosa determinades, i també el conjunt de pregàries i d'actes religiosos que es fan durant aquests dies. En l'àmbit musical designa l'interval entre dues notes separades per nou graus de l'escala, equivalent a una octava més una segona.

[215] Ara resarem una novena a la Mare de Déu.

g) El substantiu *dècim* es fa servir per indicar cadascuna de les deu fraccions de què es componen els números d'algunes loteries.

[216] L'altre dia vaig comprar dos dècims de la loteria de la Creu Roja.

h) En el cas dels decimals, de vegades es fa servir el mot *enters* per indicar la part entera d'aquests (la coma per separar la part entera de la part decimal és optativa).

[217a] vint-i-cinc enters, vuit deumil·lèsims (= 25,0008)

[217b] vint-i-cinc enters vuit deumil·lèsims (= 25,0008)

59. Cal no confondre els intervals musicals amb els números d'ordre de les peces musicals, que es componen amb els ordinals usuals. Així, parlarem de la *Sisena simfonia de Beethoven*, per exemple.

60. Sortosament, les lleves obligatòries a l'Estat espanyol es van abolir l'any 2002, en què va deixar de ser obligatòria la prestació del servei militar.

61. En aquest cas, és preferible dir: *tots els sants tenen vuitada*, o bé *tots els sants tenen capovuitada*.

4. L'ús dels numerals escrits amb xifres aràbigues

4.1. Les quantitats escrites amb xifres aràbigues

Escrivim amb xifres aràbigues les quantitats següents:

a) Les enunciades amb més de tres mots (v. la nota de l'epígraf 3.1.a i també l'epígraf 3.1.f).

[218a] 3.255

[218b] 3 255

[219a] 77.500

[219b] 77 500

És incorrecte escriure correlacions de quantitats incompletes. A més, si és possible, s'han de compondre amb lletres per tal com són quantitats aproximades (cal tenir en compte, però, el que diem a l'epígraf 4.1.f).

[220a] * Hi van assistir de 3 a 4.000 persones.

[220b] Hi van assistir de tres mil a quatre mil persones.

[221a] * Van rebre de 55 a 85.000 pessetes.

[221b] Van rebre de 55.000 a 85.000 pessetes.

Per bé que és correcte, no és gaire recomanable de fer servir la correlació *entre... i...* per fer referència a una quantitat d'elements compresa entre dos nombres, si és que no fem servir aquests nombres com a substantius.

[220c] ~ Hi van assistir entre tres mil i quatre mil persones.

[220d] Hi va assistir un nombre de persones que estava entre tres mil i quatre mil.

[220e] Hi va assistir un nombre de persones comprès entre tres mil i quatre mil.

b) Els cronometratges de competicions esportives de qualsevol mena.

[222] Ha fet els cent metres **llisos** en 9,3 segons.

[223a] ~ El guanyador de la cursa ciclista ha fet un temps de 4:32:15.5.⁶²

[223b] El guanyador de la cursa ciclista ha fet un temps de 4.32.15,5.⁶³

[223c] El guanyador de la cursa ciclista ha fet un temps de 4.32.15,5 h.

[223d] El guanyador de la cursa ciclista ha fet un temps de 4 h 32 min 15,5 s.

[223e] El guanyador de la cursa ciclista ha fet un temps de 4 h 32 min 15 s 5/10.

No és correcte d'escriure'ls com si fossin graus.

[223f] * El guanyador de la cursa ciclista ha fet un temps de 4^h 32' 15,5".

c) Els resultats de les votacions. En aquests casos, s'acostuma a substituir el zero per l'adjectiu *cap*.

[224] La Resolució ha estat aprovada per 68 vots a favor, 40 en contra i cap abstenció.

d) Les quantitats estadístiques, especialment les que apareixen en taules.

[225] Fa cent anys hi havia 3 milions d'habitants i ara n'hi ha 5,5 milions.

62. Aquesta grafia és inadequada perquè implica adoptar el sistema angloamericà de notació, en comptes de l'europeu.

63. Entre les hores i els minuts, i entre aquests i els segons, només hi pot haver un punt. En canvi, entre els segons i les dècimes només hi pot haver una coma.

e) Els nombres que porten fracció decimal.

[226] 1.325,50 [227] 3,3333

f) Els nombres seguits d'una unitat física o monetària.

[228] Vaig rebre 8.000 pessetes per a despeses.
[229] El corrent elèctric domèstic té una freqüència de 50 hertz.

g) Les quantitats, de la mena que siguin, seguides d'un símbol d'unitat (v. t. § 3.1.g).

[230] 3.000.000 € [231] 500 m²
[232] 212 °F [233] Contigut: 1,5 L e⁶⁴
[234a] una cursa de motos de 125 cc [234b] una cursa de motos de 125 cm³

h) Els tants per cent i els tants per mil, quan els segueix el símbol (v. t. § 3.1.g).

[235] 80 % [236] 13 ‰

Mai no hem d'escriure, però, el símbol tot sol.

[237a] * Quin % més escarransit que m'oferiu!
[237b] Quin tant per cent més escarransit que m'oferiu!

i) Els graus, els minuts i els segons de les coordenades geogràfiques, astronòmiques, matemàtiques i físiques, i els graus de temperatura (**intensitat de terratrèmols, en rom.**).

[238] 43° 50' 30" (*graus sexagesimals: 1° = 60' = 3 600" = 216 000"*)⁶⁵
[239] 89^g 15' 10" (*graus centesimals: 1^g = 100' = 10 000"*)
[240] -15 °C⁶⁶
[241] Hi ha hagut un terratrèmol de **VIII / viii** en l'escala de Mercalli.

j) Els termes de les proporcions i les escales.

[242] Moltes obres públiques a Catalunya se subvencionen d'acord amb la proporció 50-25-25 (50 % l'Estat, 25 % la Generalitat, 25 % els ajuntaments).
[243a] La Pilar tenia un mapa fet a escala 1 : 10.000.
[243b] La Pilar tenia un mapa fet a escala 1:10.000.

k) Els resultats esportius en els resums dels diaris.

[244] Barcelona - R. Madrid 5-0
Mallorca - València 3-3

Però, en canvi,

[245] El Barça va superar per cinc gols a zero un Madrid enfonsat moralment i esportivament.

64. Aquest símbol (e) indica que el contingut declarat d'un determinat envàs es pot desviar fins a un 5 % sense incórrer en frau.

65. Els graus sexagesimals es divideixen en *minuts*, *segons* i *tercers*. Fixem-nos que els símbols d'aquestes unitats no són com les cometes de tancar, sinó que més aviat tenen la forma d'accents aguts.

66. El signe menys (-) es posa immediatament davant del nombre que està per sota del zero de l'escala o en un dels quadrants de l'esquerra de l'eix de les abscisses (quan es divideix el pla en porcions de 90°).

l) Els nombres que es fan servir en les enumeracions d'objectes, ingredients, etcètera.

- [246]   5 taules
        20 cadires
        2 armaris
        1 pissarra
        20 penja-robes

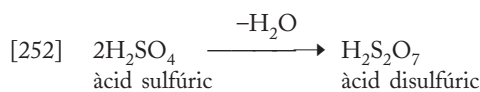
m) Els calibres de les armes.

- [247]   Van fer servir una arma de 9 mm Parabellum.

n) Els superíndexs i els subíndexs de les fórmules de la física, la química i la matemàtica.

- [248]   100 cm³
[249] $(a_1^2 + b_1^2)^2 - (a_1^2 - b_1^2)^2$
[250]   K₂[Pt(NO₂)₂] (= tetraniroplatinat (II) de potassi)
[251] ${}_{16}^{32}\text{S}_2^{2-}$ (= molècula doblement ionitzada que conté dos àtoms de sofre, cadascun dels quals té el nombre atòmic 16 i el nombre de massa 32)⁶⁷

En el cas de les fórmules químiques, a més hi pot haver cardinals al davant i en la denominació literal. (Fixem-nos que en l'exemple [253] no hi ha espais després de la coma.)

- [253]   1,2-etilendiamida (= NH₂-CH₂-CH₂-NH₂)

o) Els compassos musicals. En les partitures, escrivim un nombre sota l'altre i en els altres contextos els separem mitjançant la barra inclinada.

- [254]   4
          4
[255]   En els compassos, el nombre inferior assenyala la nota que prenem com a unitat i el nombre superior indica de quantes unitats d'aquestes es compon el compàs. Si parlem del compàs 3/4, la unitat emprada és la negra i el nombre d'unitats per compàs és tres.

p) Qualsevol quantitat que, pel fet d'aparèixer entremig d'altres, sigui més fàcilment comparable o intel·ligible si s'escriu en xifres.

- [256]   Val a dir també que, dels 324 expedients sancionadors oberts durant l'exercici de 1990, en l'àrea del golf de Roses s'han instruït un total de 45 expedients: 30, per infraccions de pescadors professionals; 15, per infraccions de pesca recreativa. Únicament 8 d'aquests expedients han estat tramitats per la Comandància de Marina de Roses. L'import global de totes aquestes sancions ha estat de 488.000 pessetes.

67. Fórmula general: $\frac{\text{nombre de massa}}{\text{nombre atòmic}} \text{A}^{\text{càrrega iònica (n+ o n-)}}$ nombre d'àtoms

En el cas que no es puguin escriure els superíndexs i els subíndexs alineats verticalment, els subíndexs han de quedar arrambats al símbol de l'element i els superíndexs han de quedar a la part de fora: ${}_{16}^{32}\text{S}_2^{2-}$.

4.2. Els números d'ordre escrits amb xifres aràbigues

4.2.1. Escrivim amb xifres aràbigues els números d'ordre següents:

a) Els dies i els anys en les datacions.^{68, 69}

[257] Es van reunir el 12 de desembre de 1990.

[258] L'any 1992 es van fer els Jocs Olímpics de Barcelona.

És incorrecte fer servir l'apòstrof per abreujar l'any.

[259a] * juliol '92

[259b] juliol 92

[259c] juliol 1992

[259d] juliol del 1992

Així mateix, el mes s'acostuma a escriure també amb xifres aràbigues en les representacions abreujades de les dates (són preferibles les representacions dels ex. [260] i [261]).

[260] 23.11.1956

[261] 23.11.56

[262] 23-11-56

[263] 23/11/56

b) Els horaris dels transports i de qualsevol altre servei públic. Per a aquests usos, és preferible fer servir el sistema horari internacional de còmput sobre vint-i-quatre hores; així ens podem estalviar les referències a la part del dia (v. t. § 3.2.1.e).

[264] Tancat de 14 a 16 hores.

[265] Tren a Sabadell. Sortida: 10.15 h; arribada: 11.00 h.

c) Els nombres que indiquen numeració citats per un cardinal (número de pàgina, de paràgraf, d'apartat, de versicle, de registre, d'esmena —en una norma articulada—, d'article —en una norma articulada—, de llei, de resolució, de moció, d'ordre, de sessió, de publicació periòdica, etc.).

[266] A la pàgina 2331 ho trobaràs.

[267] Que ha sortit el número 18 de la *Revista de Llengua i Dret*?

[268] Han derogat l'article 7 de la Llei que ha estat modificada.

d) Els números d'ordre de tota mena de documents i aparells.⁷⁰

[269a] El meu telèfon és el 933235112.⁷¹

[269b] El meu telèfon és el 933 235 112.

[269c] ~ El meu telèfon és el 93 323 51 12.

[270a] Tenia el número d'identificació fiscal 38055057-Q.

[270b] Tenia el número d'identificació fiscal 38 055 057 - Q.

[270c] ~ Tenia el número d'identificació fiscal 38055057Q.

e) Els números que indiquen algunes vies de comunicació, com ara les autopistes i les altres carreteres, **excepte algunes** de les dites «nacionals» (com *N-II*; v. t. § 5.1.p), i també els punts quilomètrics.

68. Per a l'escriptura del número del dia aïllat, vegeu també l'epígraf 3.2.1.c.

69. Actualment, en cap document administratiu o jurídic no cal escriure les dates amb lletres (llevat del xec, en el qual document es dona la paradoxa que la data ja no té cap valor legal).

70. Malgrat els exemples que segueixen, el blanc opcional no ha de coincidir per força amb els milers, sinó que segueix criteris diversos segons la manera com sigui feta l'ordenació lògica a què pertany aquell número.

71. Els diversos blocs dels números de telèfon s'acostumen a separar amb un guionet, llevat de l'extensió, que va entre parèntesis: 00 - 34 - 933235112 (330). Recordem que, des del mes de juliol del 1998, el prefix provincial s'ha integrat totalment al número d'abonat. Si volem separar els dígitos en blocs, la nova agrupació recomanada per les companyies telefòniques és la de l'exemple [269b].

- [271] Vine per l'AP-7.
 [272] Fins que no es va instal·lar la mitjana de ciment, hi havia molts accidents a la C-17.
 [273] La meta de la prova es fixarà en el PK 6 de la carretera de Montcada.

Així mateix, s'escriuen amb xifres àrabiques els números d'ordre corresponents a algunes línies de transports públics.

- [274] Si vols anar al Parlament, has d'agafar el 14 i baixar després de l'estació de França.
 [275] Ja se m'han escapat dos 59. (= *Ja se m'han escapat dos autobusos de la línia 59.*)
 [276] Per anar a la Sagrada Família has d'agafar la L2. (*Es refereix a les línies de metro.*)

f) Els números de les cases, els pisos, les aules, les habitacions d'hotel i altres habitacles.

- [277] M'estic a l'habitació 214 de l'Hotel Ritz.

g) Els números que identifiquen peces musicals, com ara simfonies, concerts, etcètera.

- [278] *Concert de Brandenburg núm. 3*   [279] *La Simfonia núm. 5* de Beethoven

h) Els números de naus espacials, de míssils, d'avions i de vaixells, i també de productes industrials.

- [280] M'hauria agradat de volar en l'*Apollo 12*.
 [281] Les prediccions meteorològiques diàries es fan gràcies al satèl·lit *Meteosat 5*.
 [282] Fa anys vaig tenir un FIAT 1200.
 [283] Mai no he volat en un Airbus 380.

i) La posició de tota mena d'objectes en el pla, a la terra, al mar i al cel (v. t. § 4.1.i).

- [284] Andorra la Vella està a 40° 30' **de** latitud nord i 1° 31' de longitud est.

j) Els salms, les epístoles i els capítols i llibres de la Bíblia (v. t. § 5.1.l i 5.1.m).

- [285] «No us escric tot això per avergonyir-vos, sinó per amonestar-vos com a fills meus caríssims» (1Co 4,14).⁷²

k) Els números que designen unitats militars.

- [286] Va servir en el regiment d'artilleria número 8.

l) El superíndex numèric de crida de nota o de citació.

- [287] El Parlament «republicà»³

3. Denominació impròpia del Parlament de Catalunya restablert durant la Segona República espanyola.

m) El subíndex numèric de denominacions d'algunes vitamines.

- [288] B₁₂ (*llegida: «be sub dotze» o «be dotze»*)

4.2.2. Escrivim amb ordinals numèrics els números d'ordre següents:

a) Alguns números d'apartat (v. t. § 4.2.1.c).

- [289] 1r) [...]
 2n) [...]
 3r) [...]

72. Hi ha alguns autors que prefereixen separar el capítol del versicle mitjançant dos punts. Així, l'exemple [285] quedaria així: «[...]» (1Co 4:14).

b) Els ordinals de repetició adjuntats a noms propis relatius a activitats instituïdes, per bé que és preferible de fer-ho amb xifres romanes o amb lletres (v. t. § 5.1.e i 3.2.2.b).

[290] 2es Jornades d'Infermeria

c) Els números que designen l'ordre en una classificació d'elements, en una competició esportiva, etcètera.

[291] *Campionat de Lliga 1993-1994*

1r. FC Barcelona

2n. Deportivo

3r. Saragossa

4t. Reial Madrid

d) La designació del pis i de la porta dels habitatges.

[292] Vivim al carrer de l'Hospital, núm. 118, 4t 1a.

4.3. Els adverbis llatins de repetició

En els números de les vies urbanes i en les normes articulades, especialment durant la tramitació parlamentària d'aquestes darreres, es fan servir de vegades els adverbis llatins de repetició (quadre 26).

QUADRE 26. Adverbis llatins de repetició

<i>bis</i>	dues vegades	<i>octodecies / octies decies</i>	divuit vegades
<i>ter</i>	tres vegades	<i>novedecies / novies decies</i>	dinou vegades
<i>quater</i>	quatre vegades	<i>vicies</i>	vint vegades
<i>quinquies</i>	cinc vegades	<i>tricies</i>	trenta vegades
<i>sexies</i>	sis vegades	<i>quadragies</i>	quaranta vegades
<i>septies</i>	set vegades	<i>quinquagies</i>	cinquanta vegades
<i>octies</i>	vuit vegades	<i>sexagies</i>	seixanta vegades
<i>novies / nonies</i>	nou vegades	<i>septuagies</i>	setanta vegades
<i>decies</i>	deu vegades	<i>octogies</i>	vuitanta vegades
<i>undecies</i>	onze vegades	<i>nonagies</i>	noranta vegades
<i>duodecies</i>	dotze vegades	<i>centies</i>	cent vegades
<i>terdecies / ter decies</i>	tretze vegades	<i>milies</i>	mil vegades
<i>quatuordecies / quater decies</i>	catorze vegades	<i>bis milies</i>	dos mil vegades
<i>quindecies / quinquies decies</i>	quinze vegades	<i>decies milies</i>	deu mil vegades
<i>sexdecies / sexies decies</i>	setze vegades	<i>centies milies</i>	cent mil vegades
<i>septendecies / septies decies</i>	dissset vegades	<i>decies centies milies</i>	un milió de vegades

Els adverbis *bis* i *ter*, si apareixen aïllats, es poden escriure en rodona, sobretot quan modifiquen el número d'una via pública; però si hem de passar del *ter*, aleshores tots han d'anar en cursiva.

- [293a] * l'article 123 quater
 [293b] l'article 123 *quater*
 [294a] Visc al carrer de València, núm. 28 *bis*.
 [294b] Visc al carrer de València, núm. 28 bis.

4.4. *Els partitius fraccionaris o escrits amb xifres aràbigues*

Escrivim amb xifres els partitius que, en les citacions, les notes a peu de pàgina i les recensions de llibres, denominen els formats de pàgina quan fan referència a un imprès (v. t. § 3.3.a).

- [295] 5. Ens referim a un llibre en 8è.

5. L'ús dels numerals escrits amb xifres romanes

5.1. *Els números d'ordre escrits amb xifres romanes*

Escrivim amb xifres romanes els números d'ordre següents:

a) Els segles.⁷³

- [296] Viure al segle XX no és com viure al segle XII, encara que, de vegades, no n'estic tan segur.
 [297] La literatura que més m'agrada és la del segle XIX.

b) Els mesos en algunes dates abreujades (v. t. § 4.2.1.a).

- [298a] 23.VII.1991 [298b] 23-VII-1991

c) Les legislatures.

- [299] El Parlament de Catalunya va aprovar vuitanta-dues lleis durant la III legislatura.

d) Els ordinals que segueixen els noms propis de persona i que indiquen successió.⁷⁴

- [300] El papa Joan Pau I [301] El rei Jaume II

e) Els ordinals de repetició adjuntats a noms propis relatius a activitats instituïdes oficialment o per la societat civil, per bé que és correcte també de fer-ho amb lletres (v. t. § 3.2.2.b i 4.2.2.b).

- [302] les III Jornades d'Estudi sobre la Llengua Normativa
 [303] Els Jocs de la XXV Olimpíada es van fer a Barcelona.
 [304] La III legislatura del Parlament de Catalunya va del 1988 al 1992.

f) Els concilis.

- [305a] el Concili Vaticà II [305b] el Concili II del Vaticà

g) En tota classe d'obres, les parts, els capítols, els volums i els apèndixs d'obra, les taules, els quadres, les làmines d'il·lustracions, per bé que es poden emprar també les xifres aràbigues amb aquest valor.

73. Usualment són llegits com els cardinals.

74. Els superiors a deu són llegits usualment com els cardinals: *Joan I* (llegit: «Joan primer»), *Joan XXIII* (llegit: «Joan vint-i-tres»).

[306] [...] i entre parèntesis hi deia: «vegeu la làmina VIII».

[307] volum IX

h) Els fascicles de les publicacions, per bé que també es poden fer servir les xifres aràbigues amb aquest valor.

[308*a*] Ho trobareu en el fascicle III. [308*b*] Ho trobareu en el fascicle 2.

i) En les lleis, els números dels llibres, els títols, els capítols i les seccions.⁷⁵

[309] Capítol II [310] [...] tal com diu la secció III

j) Els números de les pàgines del plec de principis d'alguns llibres i les referències que s'hi facin (en aquest segon cas, es componen amb versaleta independentment de la caixa en què s'hagin compost en la numeració de les pàgines). Cal evitar d'emprar-hi la caixa baixa, que és pròpia dels usos angloamericans.

[311*a*] * Vegeu la pàgina xii del prefaci. [311*b*] Vegeu la pàgina XII del prefaci.

k) Els actes de les obres de teatre i de les òperes.

[312] Acte II

l) Les epístoles del Nou Testament, per bé que és preferible, tal com recomana l'Associació Bíblica de Catalunya, de fer servir les xifres aràbigues amb aquest valor.

[313*a*] ~ «Tingues per norma les sanes paraules que has sentit de mi, en la fe i la caritat del Crist Jesús» (IITm 1,13).

[313*b*] «Tingues per norma les sanes paraules que has sentit de mi, en la fe i la caritat del Crist Jesús» (2Tm 1,13).

m) Els salms de la Bíblia, per bé que també es poden fer servir les xifres aràbigues amb aquest valor.

[314*a*] M'agrada recitar en veu alta el salm CIII.

[314*b*] M'agrada recitar en veu alta el salm 103.

n) No hem de numerar paràgrafs amb romanescs minúscules, pròpies dels usos angloamericans.

[315*a*] * Cf. el paràgraf lxi.

[315*b*] Cf. el paràgraf LXI.

o) Les classes dels mitjans de transport (tren, avió, vaixell).

[316] Sempre viatge en 1 classe.

p) Els números que indiquen algunes vies de comunicació, com ara les carreteres dites «nacionals».⁷⁶

[317] La carretera N-II és de la competència estatal.

75. Algun autor ha proposat de fer servir cardinals amb aquesta finalitat. Creiem que no és cap problema mantenir la numeració dels articles en xifres aràbigues i la de les agrupacions d'articles en xifres romanescs, atès que es tracta de numeracions independents.

76. Usualment són llegits com els cardinals.

- q) Els números de les regions.
 [318] La Regió I és la vegueria que inclou la comarca del Barcelonès.
- r) Els districtes urbans d'algunes ciutats.
 [319] Les autoritats han visitat el districte v de Barcelona.
- s) Les estacions del viacrucis.
 [320] La vaig trobar en la x estació del viacrucis.

Vegeu, a més, les p. 21-22 del fitxer *Diferències.pdf* del CD-ROM.

5.2. Les versaletes en les xifres romanes

5.2.1. Es componen amb capitals petites (versaletes) els numerals següents:

- a) Dins el text general de les obres, és recomanable d'escriure els segles amb versaletes.⁷⁷
- [321] Durant el segle xv la literatura florí.
- b) Les pàgines dels pròlegs dels llibres, juntament amb totes les altres que precedeixen el text de l'obra.
- [322] pàgines xv-xx
- c) Les parts d'obra (quan apareixen aïllades, es poden compondre també en caixa alta).
- [323] III
- d) Les lliçons.
- [324] Mireu-ho a la lliçó XIII.
- e) Els exercicis.
- [325] Feu els exercicis XLII-L.
- f) Les odes.
- [326] He sentit l'oda VII.
- g) Les sàtires.
- [327] No m'agrada la sàtira III.
- h) Les escenes de teatre.
- [328] I ara, l'escena v.
- i) Els cants dels poemes.
- [329] Cal repetir el cant I.
- j) Els sonets i les estrofes dels versos en general.
- [330] M'ha agradat molt el sonet xxx.
- k) De vegades, s'alternen en un mateix text els nombres romans en versals i en versaletes.
- [331] El rei Lluís XIV de França va viure al segle XIX.

77. Per a l'ús de la versaleta cursiva, vegeu el capítol IV, § 11.

5.2.2. Les raons per a aquests diferents usos de versals i versaletes en les xifres romanés són, bàsicament, les següents:

a) Per evitar la desproporció de mida entre les lletres minúscules de les paraules *segle*, *capítol*, etc., i la numeració romana corresponent.

[332a] ~ Som fills del segle XX.

[332b] Som fills del segle xx.

b) Per diferenciar aquests numerals dels noms propis, les sigles i les lletres soles majúscules.

[333] La sigla II no es troba en el manuscrit II, com deia aquella investigadora.

Tanmateix, la versal és indicada quan acompanya mots que porten la inicial en majúscula. Si la majúscula és deguda a la funció demarcativa,⁷⁸ el número romà s'ha de mantenir en versaleta.

6. La composició dels quantitativus

6.1. A diferència dels numerals, els quantitativus expressen una magnitud imprecisa, ja que no designen la cardinalitat del referent del sintagma nominal a què pertanyen. Aquests quantificadors s'escriuen sempre amb lletres.

[334] Enguany he cobrat tres mil euros d'endarreriments. (*Amb un numeral.*)

[335] Enguany he cobrat molts euros d'endarreriments. (*Amb un quantitativu.*)

6.2. Els quantificadors quantitativus poden, des del punt de vista de la flexió:

a) Ser invariables (*més*, *menys*, *prou*, *massa*, *força*, *gens*, *tot de* [+ N]).

[336] Hi havia tot d'estudiants a la plaça.

[337] És força bo, però no prou.

Hi ha altres quantitativus invariables d'ús més restringit, com ara *pus* ('més'), *manco* ('menys') i *brenca* ('quantitat mínima'), *got*, *gota*, *molla* i *mica* ('gens').

b) Ser variables només quant al nombre (*gaire*⁷⁹).

[338] Ha cobrat bastants diners per la feina que ha fet.

[339a] No té gaires amics.

[339b] No té gaire amics.

c) Tenir flexió de gènere i nombre (*quant*, *molt*, *tant*, *poc*, *tot* [+ SN], *bastant*⁸⁰).

[340] Tinc moltes cartes per lligar, i no sé què tirar.

[341] Tots els alumnes podran anar de viatge de fi de curs.

78. Vegeu el capítol VIII.

79. El DIEC, recollint l'ús balear, admet que *gaire* sigui invariable, al costat de l'ús variable de nombre.

80. La *Proposta per a un estàndard oral*, II, p. 21, qualifica *bastanta* d'«admissible en l'àmbit general —només, però, en registres informals—», el GDLC el marca com a «popular»; però la versió provisional de la *Gramàtica de la llengua catalana* de l'IEC en dona la flexió completa sense restriccions («Morfologia flexiva», § 14.2, quadre II.49).

6.3. Ultra els quantitius damunt dits, el català posseeix un gran nombre de sintagmes nominals lexicalitzats que fan aquesta funció i que s'uneixen mitjançant la preposició *de* al substantiu que quantifiquen: *un bri, un forc, un got, un grapat, un gruix, un manat, un munt, un pam, un pensament, un pessic, un pols, un polset, un polsim, un reguitzell, un tast, un toc, un xic, una ampolla, una gota, una mica*, etc. I també les expressions complexes *gens ni mica* i *gens ni gota*.

[342] Li vaig fer un reguitzell de preguntes i les va contestar totes.

[343] Et dono un euro per un grapat de pensaments encertats.

6.4. El sintagmes *un quant, uns quants* i *unes quantes*, seguits d'un nom constitueixen també quantitius.

[344] Vull estar-me a París un quant temps, però no m'hi vull passar tota la vida.

[345] Tinc uns quants parells de sabates per llençar.

Si la locució resultant té valor temporal, els sintagmes suara esmentats no es poden substituir per l'indefinit tot sol; en canvi, sí que es pot fer aquesta substitució si la locució té únicament un valor indefinit.

[346] De vegades té uns dies insuportables. (*Valor indefinit.*)

[347a] * Fa uns anys vaig anar per primer cop a Cadaqués i en vaig quedar encisat. (*Valor temporal.*)

[347b] Fa uns quants anys vaig anar per primer cop a Cadaqués i en vaig quedar encisat.

[348a] * Fa un temps no volia saber res de ningú. (*Valor temporal.*)

[348b] Fa un quant temps no volia saber res de ningú.

[348c] Fa temps no volia saber res de ningú.

Cal tenir present, però, que amb el mot *estona* en singular sona més espontani amb l'indefinit *una*, que no pas amb l'expressió *una quanta*.

[349a] Hi vaig passar una estona deliciosa. (*Valor indefinit.*)

[349b] ~ Hi vaig passar una quanta estona deliciosa. (*Valor temporal.*)

[350a] Hi vaig passar unes estones delicioses. (*Valor indefinit.*)

[350b] Hi vaig passar unes quantes estones delicioses. (*Valor temporal.*)

7. La composició dels indefinits

7.1. Els quantificadors indefinits expressen, com a adjectius i com a pronoms, una quantitat imprecisa de coses comptables (amb alguna excepció). Aquests quantificadors es componen sempre amb lletres.

7.2. Els indefinits poder ser *intrínsecs*, si només admeten una interpretació distributiva (com ara *cada, tot* [+ N], *cap, sengles*), o bé *no intrínsecs*, si en plural admeten una doble lectura distributiva i col·lectiva (*alguns, uns, altres, diferents*).

7.3. Així mateix, els indefinits poden actuar com a nucli del sintagma que els inclou o bé com a especificadors del nucli d'aquest sintagma.

Com a nuclis del sintagma, poden ser invariables (*cadascú, tothom, cada u, [un] hom, ningú, res, algú, qualsevol, quelcom, [Prep +] altri*) o poden presentar flexió de gènere (*cadascun, cada un, un* —genèric—).

[351] Cadascú pot fer la seva, però hem d'aconseguir l'objectiu proposat.

[352] Que no vindrà ningú?

[353] No hi ha quelcom a fer.

[354] He trobat un rellotge per a cadascun de vosaltres.

Com a especificadors del nucli del sintagma, poden ser invariables (*cada, cap, diferents, sengles*) o poden presentar flexió de gènere (*diversos, tot* [+ N]), de nombre (*qualsevol, qualque*) o de gènere i nombre (*un, algun, altre, cert, mant, un quant*).

- [355] Cada dia he d'anar a treballar: és molt pesat.
- [356] Tens diversos llibres que em poden interessar.
- [357] Algú vol fer qualque pregunta?
- [358] Deixa passar un quant temps abans de tornar-hi, i tot anirà millor.

7.4. Cal tenir present que l'adjectiu *sengles* significa únicament 'un per a cadascuna de dues o més persones o coses'.

- [359] [...] i les donzelles brandaven sengles branques d'olivera.

8. Conclusions

Com hem pogut veure al llarg de tot aquest capítol, les grafies que poden tenir els numerals en un mateix text poden ser diverses i, de vegades, aparentment contradictòries. Cal que recordem, sobretot, la regla general enunciada a l'epígraf 2.1.1 i que tinguem en compte el context en què es troben, en conjunt. En el cas de l'obra que teniu a les mans, hem considerat cada capítol com un text independent pel que fa a l'aplicació d'aquests criteris, per bé que no hem perdut de vista l'homogeneïtat tipogràfica que ha de tenir tota l'obra.

9. Bibliografia

- AGENCIA EFE. *Manual del español urgente*. 4a ed. Madrid: Cátedra, 1984.
- ALSINA, Claudi; BURGUÉS, Carme; FORTUNY, Josep M. *Visca la matemàtica*. Barcelona: CIRIT, 1991.
- BADIA I MARGARIT, Antoni M. *Gramàtica catalana*. Madrid: Gredos, 1962. 2 v.
- BADIA I MARGARIT, Antoni M.; DUARTE, Carles. *Formulari administratiu*. Barcelona: Curial, 1979.
- BELLO, Andrés. *Gramàtica de la lengua castellana*. Madrid: EDAF, 1982.
- La Biblia*. 2a ed. Andorra: Casal i Vall, 1975.
- CANDÉ, Roland de. *Diccionario de la música*. Barcelona: Edicions 62, 1967.
- CASTELLANOS, Josep-A. *Quadern: Normativa bàsica de la llengua catalana (amb exercicis autocorrectius)*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. Institut de Ciències de l'Educació, 1989.
- CASANOVAS, Manuel. *Parleu bé el català, II: Normes pràctiques*. 3a ed. Barcelona: Claret, 1985.
- CLIMENT, Joan J. *Vocabulari de les matemàtiques*. València: Generalitat Valenciana. Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, 1985.
- Code typographique: Choix de règles à l'usage des auteurs et professionnels du livre*. 6a ed. París: Fédération CGC de la Communication, 1989.
- DREYFUS, John; RICHAUDEAU, François. *Diccionario de la edición y de las artes gráficas*. Madrid: Pirámide: Fundación Germán Ruipérez, 1990.
- DUARTE, Carles. *Curs de llenguatge administratiu*. 3a ed. Barcelona: Teide, 1981.
- «El vol de les lletres». *Llengua i Administració*, núm. 36 (juliol-agost 1989), p. 7.
- DUARTE, Carles; ALSINA, Àlex; SIBINA, Segimon. *Manual de llenguatge administratiu*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1991.
- FABRA, Pompeu. *Gramàtica catalana*. 7a ed. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1933.
- *Converses filològiques*. Barcelona: Barcino, 1954-1956. 2 v.
- *Gramàtica catalana*. 5a ed. Barcelona: Teide, 1969.
- Full de Difusió de Neologismes* [Barcelona: TERMCAT] (1988-1994).

- Gran enciclopèdia catalana*. 2a ed. Vol. 16. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1975.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA. *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, II: Morfologia*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1992.
- JANÉ, Albert. *Gramàtica catalana*. Barcelona: Salvat, 1977.
- «El nombre i el número». *Avui* (9 febrer 1977).
  - «Dues de la fila dos». *Avui* (25 febrer 1978).
  - «Posar en quarantena». *Avui* (26 febrer 1978).
  - «El nombre i el número». *Avui* (12 octubre 1978).
  - «El set». *Avui* (5 novembre 1977).
  - «El número i l'exemplar». *Avui* (28 febrer 1979).
  - «Mil anys». *Avui* (7 febrer 1979).
  - «Tres a un». *Avui* (14 maig 1980).
  - «Abreviatures». *Avui* (30 octubre 1980).
  - «Qüestió d'ordre». *Avui* (23 juliol 1981).
  - «Partitius». *Avui* (2 abril 1982).
  - «El primers». *Avui* (31 desembre 1982).
  - «Vaig triar el primer». *Avui* (26 gener 1983).
  - «No tenim noms». *Avui* (20 maig 1983).
  - «Ordinals». *Avui* (10 octubre 1983).
  - «Dues». *Avui* (10 gener 1984).
- JOSEPH, Miquel. *Com es fa un llibre: Diccionari de les arts gràfiques*. Barcelona: Pòrtic, 1979.
- Libro de redacció. «La Vanguardia»*. Barcelona: La Vanguardia, 1986.
- MARTÍN, Euniciano. *Cómo se hace un libro: Proceso de realización gráfica*. Barcelona: Don Bosco, 1983.
- MARTÍNEZ DE SOUSA, José. *Diccionario de tipografía y del libro*. 2a ed. Madrid: Paraninfo, 1981.
- *Diccionario de ortografía técnica: Normas de metodología y presentación de trabajos científicos, bibliológicos y tipográficos*. Madrid: Pirámide, 1987.
- MARVÀ, Jeroni. *Curs superior de gramàtica catalana*. 3a ed. Barcelona: Barcino, 1968.
- MESTRES, Josep M. «Abreviacions: un assaig de classificació tipològica». *Revista de Llengua i Dret*, núm. 6 (desembre 1985), p. 13-22.
- «El món de les expressions temporals (i): una aproximació a la història de l'expressió de la data. Primera part». *Revista de Llengua i Dret*, núm. 9 (juny 1987), p. 21-49.
  - «El món de les expressions temporals (ii): una aproximació a la història de l'expressió de la data. Segona part». *Revista de Llengua i Dret*, núm. 10 (novembre 1987), p. 33-66.
  - «Els signes de puntuació i altres signes gràfics (i)». *Com: Ensenyar Català als Adults*, núm. 21 (maig 1990), p. 22-29.
  - «Aspectes gràfics de la redacció de normes». A: CAMPS, Oriol [et al.] *La redacció de les lleis*. Barcelona: Generalitat de Catalunya: GRETEL, 1995.
- MOLL, Francesc de B. *Gramàtica catalana*. Palma de Mallorca: Moll, 1979.
- OLIVA, Mireia; MESTRES, Josep M. *Els tipus de lletra*. [Barcelona, març 1990] [Treball inèdit] «El País». *Libro de estilo*. 3a ed. Madrid: El País, 1990.
- Pocket style book*. Londres: The Economist, 1986.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. COMISIÓN DE GRAMÁTICA. *Esbozo de una nueva gramática de la lengua española*. 6a reimpr. Madrid: Espasa-Calpe, 1979.
- RIERA, Manel. «Les quantitats dins un text: una proposta». *Llengua i Administració*, núm. 7 (abril 1982), p. 7.
- ROMAGOSA, Mercè. «Tant és V, com 5, com cinc. Unifiquem criteris». *Llengua i Administració*, núm. 33 (octubre 1988), p. 33.
- RUAIX, Josep. *El català, 1*. Moià: Josep Ruaix, 1984.
- SALES, Joaquim; VILARRASA, Jaume. *Introducció a la nomenclatura química*. Barcelona: EUNIBAR, 1984.

- SPARER, Michel; SCHWAB, Wallace. *Rédaction des lois*. Québec: Éditeur Officiel du Québec, 1980.
- SERVEIS LINGÜÍSTICS DEL COOB'92. «Els numerals». *Glossolàlia*, núm. 2 (novembre 1989), p. 2.
- Un model de llengua pels mitjans de comunicació: Llibre d'estil del Diari de Barcelona*. Barcelona: Empúries, 1987.
- US GOVERNMENT PRINTING OFFICE. *A manual of style*. Nova York: Gramercy, 1986.
- VALOR, Enric. *Millorem el llenguatge*. 2a ed. Vol. I. València: Eliseu Climent, 1979.
- Webster's third new international dictionary*. Chicago: Encyclopaedia Britannica, 1986. 3 v.

Bibliografia consultada especialment amb vista a la tercera edició del MANUAL D'ESTIL

- BADIA, Jordi; BRUGAROLAS, Núria; TORNÉ, Rafel; FARGAS, Xavier. *El llibre de la llengua catalana: Per a escriure correctament el català*. Barcelona: Castellnou, 1997.
- «Binary prefix». A: *Wikipedia, the free encyclopedia* [en línia]. [S. bl.]: Wikipedia Foundation, 2001-. <<http://en.wikipedia.org/wiki/Binary-prefix>> [Consulta: 29 maig 2007].
- BRUCART, Josep M.; RIGAU, Gemma. «La quantificació». A: SOLÀ, Joan [et al.] [dir.]. *Gramàtica del català contemporani*. Vol. 2: *Sintaxi*. Barcelona: Empúries, 2002, p. 1517-1589.
- The Chicago Manual of Style*. 14a ed. Chicago; Londres: The University of Chicago Press, 1993.
- DROU, Pere. *Llibre d'estil d'El Punt: Llengua 2*. [Girona]: Hermes Comunicacions, [2000].
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. «Morfologia flexiva». A: *Gramàtica de la llengua catalana: (Versió provisional)* [en línia]. Vol. I. Barcelona: IEC, 2002. <<http://www.iecat.net/institucio/seccions/Filologica/gramatica/default.asp>> [Consulta: 20 juny 2005]
- INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR STANDARDISATION. ISO 31-0:1992, *Quantities and units - Part 0: General principles, units and symbols*. Ginebra: ISO, 1992.
- MESTRES, Josep M. [coord.]. *Criteris i altres materials per al llibre d'estil de l'Institut d'Estudis Catalans* [dossier de treball intern]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics, 2003.
- *Criteris i altres materials per a la correcció i l'edició de textos a l'Institut d'Estudis Catalans* [dossier de treball intern]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics, 2006.
- UNIÓ INTERNACIONAL DE QUÍMICA PURA I APLICADA (IUPAC). *Magnituds, unitats i símbols en química física*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2004.